

Arte et Marte

MEDDELANDET FRÅN RIDDARHUSET ÅRGÅNG 79

NR 1. 2025

Innehåll:

NR 1.2025

ARTIKLAR

- Sturehov. Lantpalatset nära staden....16
Wiveka Trolles bibliotek. Ett verktyg i
livets tjänst....20
Salongsliv i aristokratiska kretsar....26
Opera på Österbybruk....29
Lådorna i källaren. Vad gör man med
farfars lockar?....32
Trolleska fideikommiss Testamenten....37

ALLTID I ARTE ET MARTE

- Ledaren....1
Meddelanden från Riddarhuset....41
Information från Riddarhuset
i Finland....46
Heraldica Varia: Donationer,
depositioner och förvärv....34
Aktuella böcker....48
Från vänföreningarna....50
Från släktföreningarna....52
Legala notiser....54

I DETTA NUMMER

- Adelsmötets öppnande. Varm stämning
under kall februaridag....2
Dags för slutmöte....9
Barnboksförfattare och -illustratörer prisade
för sina verk....14
Porträtt i Adelskalendern 2025....30
Palatsfonden lever vidare....40
Riddarhusdirektionens tack....40
Efterlysning: Nu är det jul igen!....44
Efterlysning: *One of the finest regiments*
I have seen....45
Årets förebild(t)....53

INTERVJU

- Fånga barnets nyfikenhet.**
Intervju med barnboksillustratören
Charlotte Ramel....10

Omslag: Mitt på Riddarhusets tak står en skorsten i form av ett antikt altare, vilket representerar adelns offervilja för landet. Skorstenen förfärdigades våren 1671 och utsmyckades med bland annat gyllene »gumsehuvuden«, det vill säga bagghuvuden. Foto: Dick Norberg.

Denna sida: »Letar du efter Eva? Då ska du titta högst upp! Det är alltid där hon är.«
Klara Perssons lekfulla bok *Högst upp* (2023) är illustrerad av Charlotte Ramel. Läs intervjun med Charlotte på sidan 10. På sidan 14 presenteras andra adliga barnboksillustratörer och -författare som prisats för sina verk.

RIDDARHUSET

Ett historiskt arv

Arte et Marte

NR 1.2025

Redaktör

Louise Ribbing

Redaktionskommitté

Claes Lewenhaupt, Carl Lewenhaupt,
Rebecka Millhagen Adelswärd, Erik Draken-
berg, Ulf Gyllenhammar, Göran Mörner, Oscar
Langenskiöld, Marianne Wiiburg Setterblad

Omslag och grafisk form

Marianne Wiiburg Setterblad

Tryck, upplaga

Åtta.45 Tryckeri AB, 13 300 exemplar

ISSN 0284-1428

*Arte et Marte utkommer med två nummer per år
och skickas till alla ättemedlemshushåll i Norden.*

Ärsprenumeration kan beställas i webbutiken.

www.riddarhuset.se

arteetmarte@riddarhuset.se

Riddarhuset

BOX 2022

103 11 STOCKHOLM

kansli@riddarhuset.se • tel. 08-723 39 90

Vänligen se riddarhuset.se för aktuell information
om öppettider och evenemang. Kontakta kansliet
för att boka guidad gruppvisning eller biblioteks-
besök.

För kulturprogram se omslagets sida III.

Besöksadress: Riddarhuset, Riddarhustorget 10

Svanenmärkt trycksak, 3041 0001

Utskottsarbetet – ett hedersamt ansvar

LÖRDAGEN DEN 15 februari inleddes 2025 års adelsmöte under traditionsenliga former. När vår omvärld är i stor förändring kan det kännas tryggt med just traditioner, något som känns igen från gång till annan. Adelsmötet är en sådan tradition. Men även om procedurerna kan tyckas gamla finns det alltid frågeställningar som Riddarhuset och dess medlemmar måste ta ställning till. Det är en utmaning att förvalta ett historiskt arv som ständigt prövas mot samtidens krav på rationalitet, effektivitet och normer.

Jag har, för andra gången i följd, fått det hedrande uppdraget att leda riddarhusutskottet. Utskottet består av sexton personer som erhållit förtroendet att granska Riddarhusets verksamhet. Det är en grannlaga uppgift som handlar om allt från kapital- och domänsförvaltning till det genealogiska och kulturella arbetet, IT- och kommunikation, ekonomi och juridik och mycket annat. Utskottets uppgift är även att behandla motioner och direktionens planer för kommande mandatperiod samt att ge förslag på val till direktion, valnämnd och medaljnämnd.

Den som för första gången på allvar sätter sig in i Riddarhusets organisation blir ofta överraskad av hur mångfacetterad verksamheten är. Utskottsarbetet är en intensiv period mellan öppningsmötet i februari och slutmötet i juni. Jag vill redan nu rikta ett tack till alla de kompetenta ledamöter som bidrar med sin tid och expertis för att genomföra detta viktiga uppdrag. Ett stort ansvar vilar på utskottets axlar. Min övertygelse är ändå att den mycket goda förvaltningen gör att granskningen fram till slutmötet den 8 juni kommer att gå utmärkt. ■

Adam Reuterskiöld, ordförande för riddarhusutskottet

KONTAKTPERSONER

Riddarhussekreterare Erik Drakenberg

Riddarhuskanslist Karin Lilliehöök Kihl 08-723 39 91 (evenemang och bokningar,
kapitationsärenden)

Handläggare Christina Neuman 08-723 39 90 (stipendier och understöd)

Handläggare Johan Grönberg 08-723 39 93 (stipendier och understöd)

Redaktör Louise Ribbing 08-723 39 92 (*Arte et Marte*, kommunikation)

Riddarhusamanuens Oscar Langenskiöld 08-723 39 97 (kulturprogram, visningar)

Riddarhusintendent Pontus Ragnö 08-723 39 94 (reception, webbutik)

Riddarhusgenealog Magnus Bäckmark 08-48 00 20 31 (genealogi och stamtavlor)

Riddarhusgenealog Göran Mörner 08-723 39 95 (arkiv och samlingar)

Kalenderredaktör Marianne Wiiburg Setterblad 08-723 39 96 (*Adelskalendern*)

Genealogisk redaktionssekreterare Madeleine Werner 08-723 39 99 (*Adelskalendern*,
legala notiser och stamtavlor)

Genealog Sophie Celsing Marcetic 08-723 39 90 (stamtavlor)

Adelsmötets öppnande

Varm stämning under kall februaridag

Text: Louise Ribbing. Foto: Jens Reiterer.

EFTER FLERA VECKORS minutiösa förberedelser välkomnade Riddarhuset representanter för de adliga ätterna till adelsmötets öppnande lördagen den 15 februari 2025.

Adelsmötet hålls vart tredje år och följer i stor utsträckning gamla traditioner. Mycket är sig likt men sker ibland i ny tappning. Som att handlingarna numera finns att tillgå under en inloggningsbar flik på hemsidan, en successiv ordning sedan 2019. Där hade nu 183 adelsmän och ett antal funktionärer förанmält sig till mötet och den efterföljande smörrebrödsmiddagen.

Möjligen fastnade några på vägen till Riddarhuset, väderet var ovanligt bångstyrt med ömsom sol och dis, ömsom tätt virvlande snöflingor som lade sig som ett duntäcke över hela Stockholm län. När pollettutdelningen började och riddarhussekreterare herr Erik Drakenberg ropade upp deltagarna saknades ett antal personer. Men de 173 som var på plats gick högtidligt fram var och en till riddarhusdirektionens ordförande, herr Patrik Tigerschiöld, skakade hand och fick sin förskrivna pollett.

Det var sedan paragrafenligt dags för den främste närvarande medlemmen i Ridderskapet och adeln att hålla tal till den samlade skaran av högvälborne grevar och friherrar, välborne ridders- och adelsmän, herrar och damer. Greve Gustaf Lewenhaupt gjorde det med den äran. Han riktade ett stort rungande tack å hela den samlade adelns vägnar till

Efter en tid med barmark och mildt väder kom vintern tillbaka med besked samma dag som adelsmötet öppnade.

direktion och kansli för det eminenta arbetet med allt från skötseln av palatset, förvaltningen av stiftelserna och domänerna, det historiska och genealogiska arbetet med *Adelskalendern* och *Minerva*, besöks- och informationsverksamheten, utgivningen av *Arte et Marte* och arrangerandet av adelsmötet.

– Ni gör det inte bara skickligt och kunnigt, utan alltid med värme och hjärta.

HAN PÅPEKADE ATT det i oroliga tider ofta blir ännu viktigare med samhörighet och gemenskap, något som finns mycket av i Riddarhuset. Att det finns många som brinner för vårt Riddarhus och lägger mycket kraft på att få allt att fungera, men som flera också uttrycker: Det är ju så roligt!

– Jag tror jag talar för alla som är engagerade i Riddarhusets verksamheter att det är meningsfullt. Att det ger något tillbaka. Att bevara, förvalta och utveckla något som våra förfäder lämnat åt oss, och att föra det vidare till våra barn.

Greve Lewenhaupt skickade också med en önskan till alla närvarande:

– Se till att ta er tiden att se bakåt. Tala med de äldre i familjen om de finns kvar, eller om ni är de äldre, för vidare era familjers berättelser och traditioner till nästa generation. En av de saker som jag sörjer mest efter min fars bortgång förra året är all den kunskap som försvann med honom.

Innan mötet öppnar sker upprop med pollettutdelning under högtidliga former.

Den främste närvarande ledamoten, »äldste greven«, Gustaf Lewenhaupt, håller tal inför den stående församlingen.

EFTER EN TYST minut kallades grevarna Fredrik De la Gardie och Fredrik von Rosen, friherrarna Henrik von Vegesack och Johan Hamilton af Hageby samt herrarna Sean Crafoord och Erik von Pistohlkors till bordet för att agera rösträknare. Det var dags att förrätta val av adelsmötets ordförande, vice ordförande och delegerade vilket för tids vinning skedde med handuppräkning. Ett enkelt uppdrag för rösträknarna som, liksom alla andra närvarande, snabbt kunde konstatera att alla i församlingen röstade för valnämndens förslag.

Adelsmötets nyvalde ordförande friherre Johan Nordenfalk satte sig till rätta i lantmarskalksstolen med vice ordförande greve Claes Lewenhaupt och de tre delegerade – greve Jacob Spens, herr Otto Drakenberg och herr Johan Coyet vid bordet.

Även adelsmötets ordförandes tal åhördes stående. Friherre Johan Nordenfalk tackade för förtroendet att leda mötet, det första i det nyrenoverade palatset.

– Renoveringen har återställt tidigare utsmyckningar men också sett till nutida och framtida behov.

FRIHERRE NORDENFALK funderade på om man inspirerats av en av skulpturerna på taket, föreställande en kvinna med ett janushuvud. Ett ansikte vänt bakåt med blicken åt dåtiden, ett vänt framåt, mot framtiden. En symbol för en av de adliga dygderna, *Prudentia*; klokheten, som ska utgöra en av adelns ledstjärnor. Det gäller både förvaltningen av Riddarhuset som palats och Riddarhuset som institution: ta vara på och lär av det gamla, modernisera där det är motiverat.

Han tittade ut över Riddarhussalen och noterade att just där har fattats många av rikets viktigaste beslut, att där fanns både makten och ansvaret fram till 1865.

– Men vad gör vi här nu – utan makt och en i mängden av föreningar. Är vår samling här i dag bara ett skådespel för att klamra sig fast vid fornstora dar’ från stormaktstiden? frågade friherre Nordenfalk retoriskt.

Han konstaterade själv med eftertryck att så inte är fallet:

– Självklart inte. Makten finns inte här i samma utsträckning, men ansvaret gör det. Riddarhuset har ansvar för miljardbelopp i stiftelseförvaltningen som bland annat kommer många behövande till del. Man har ett ansvar i huvudstaden genom förvaltningen av en av dess allra vackraste byggnader. Vi har ett ansvar för en del av landet genom förvaltningen av våra domäner som omfattar många tusen hektar. Och vi har ett stort ansvar för att bevara och föra vidare en del av kulturarvet.

SÅ VAR DET ÅTERIGEN dags för val. Valnämndens ordförande greve Christoffer Hamilton presenterade arbetet med att ta fram sexton utskottsledamöter för att granska förvaltningens arbete under den gångna mandatperioden, yttra sig över memorialet, behandla motioner och även ge förslag och rekommendationer inför kommande period.

– Vi försöker få en blandning av de som suttit i utskottet tidigare och nya ledamöter. Om möjligt försöker vi även få en viss geografisk spridning, men det har gått sisådär. Av de 16 föreslagna kommer 13 från Stockholm med kranskommuner, rapporterade greve Hamilton.

Herr Sean Crafoord och herr Erik von Pistohlkors visade varandra artigheter när det var dags för rösträknarna att ta plats vid presidiebordet.

Utskottet delar själv in sig i kompetens- och intresseområde men valnämnden försöker säkerställa att det finns täckning för ekonomi, juridik, domänförvaltning, genealogi och kultur samt kommunikation och IT.

– På två områden kunde vi identifiera att de bästa kandidaterna själva satt i valnämnden. Det är ju alltid lite känsligt att valnämnden föreslår personer i sin egen krets men vi har funnit att ambitionen att hitta de bästa kandidaterna ändå är det viktigaste.

Valnämndens förslag har i sex veckor funnits tillgängligt både i Riddarhuset och på hemsidan och ingen alternativ lista hade lämnats in till mötet, så de flesta verkade tillfreds med valnämndens grundliga arbete. Val med slutet röstning skedde ändå – som *Riddarhusordningen* påbjuder.

Riddarhussekreterare herr Drakenberg kallade nu deltagarna bänkvis för att avlägga sina röster och rösträknarna fick åter sätta sig vid bordet för att räkna de viktiga valseglarna.

Slutligen kunde meddelas att 171 valseglar lämnats in och att fem av dessa var ogiltiga (det visade sig att några hade tagit fel valsegel och lämnat in den tryckta valsegeln för ordförande, vice ordförande och delegerade i stället för valsegeln för utskottet). Utskottet valdes således enligt valnämndens förslag med 166 röster.

ADELSMÖTETS ORDFÖRANDE gav nu ordet till riddarhusdirektionens ordförande herr Patrik Tigerschiöld för att anmäla riddarhusdirektionens berättelse, det så kallade *Vördsamma memorialet*.

Riddarhusdirektionens ordförande gladdes åt den höga närvaron i Riddarhusalen och menade att det är tydligt att Riddarhuset betyder väldigt mycket för väldigt många.

– Nästa år, 2026, den 6 juni, firar vi 400-årsjubileet av Gustav II Adolfs gillande av det vi nu kallar *Riddarhusordningen*. Vi står här nu, 400 år senare, i full välmåga. Vi har ett stort engagemang och massor av aktiviteter. Det är verkligen värt att fira!

Direktionens vice ordförande, friherre Christian Pfeiff, berättade om den utredning som tillsatts för en göra en översyn av *Riddarhusordningen* och ville också uppmärksamma det, bara några dagar innan adelsmötets öppnande, slutförda stamtavleprojektet.

– Det är nära 20 års arbetstid som ligger bakom detta och stamtavlorna har utökats med en tredjedel. En eloge till riddarhusgenealogerna och deras medarbetare som lagt ett enormt hängivet arbete på detta. Tanken är att vi inför nästa år, jubileumsåret, ska kunna publicera stamtavlorna.

Sedan föredrog kassadirektör herr Sten Ankarcrona tre års värdepappersförvaltning på tre minuter.

– Vi började i efterdyningarna av corona. Volatila globala börser, geopolitisk oro, global finansiell oro, krig och konflikt i vårt närområde, kraftigt stigande inflation, kraftigt höjda styrräntor från alla centralbanker och potential eller rädsla för AI. Det är väl egentligen det som pågått de senaste tre åren.

Det kan tyckas dystert men herr Ankarcrona kunde lugna församlingen med att inflationen nu lagt sig, räntorna sjunkit och att BNP verkar mjuklanda snarare än att krascha, och som om inte det räckte till tröst:

– Vi har under perioden levererat 16 procent i avkastning, vi slutade 2024 med 4,973 miljarder under förvaltning. Det är ett nytt all time high! Och det viktigaste är att vi under perioden har delat ut 158 miljoner kronor i stipendier och understöd, sade herr Ankarcrona och avslutade:

– Vi ser att för 2025 och de närmaste tre åren så står Hercules väl rustad!

HERR LENNART VON QUANTEN rapporterade från domänsförvaltningen för sin egen och domänsdirektör friherre Axel Lagerfelts räkning. Han kunde bland annat berätta att stor kraft nu läggs på att utveckla markerna för energiproduktion.

– Om alla energisatsningar kommer till stånd skapar vi ytterligare framtida intäktskällor som komplement till skogen, berättade herr von Quanten.

Angående domänernas två slott kunde rapporteras att man nu äntligen kommit till bukt med de stora problemen med fukt och vatten i källaren som funnits på Löfstad. I Skåne står Kronovall utan hyresgäst och Riddarhuset söker nu efter en ny entreprenör som ser möjligheten i att utveckla anläggningen. Herr von Quanten meddelade även att rättsprocessen om Finnekumla som upptagit del av mandatperioden avlöpte till bröstarringarnas och Riddarhusets fördel och på så sätt gav ett mycket gott bidrag till palatsrenoveringen.

Riddarhussekreterare herr Erik Drakenberg tog vid och sammanfattade kort den stora renoveringen, vars totala kostnad landade på 56 miljoner kronor och insamlingen som nådde nästan 15 miljoner kronor. Budgeten hade satts till 60 miljoner kronor och insamlingsmålet till 11 miljoner, så det var positiva händelseförlopp i båda ändar.

– Riddarhusdirektionen vill framföra ett varmt tack till alla som donerat medel till renoveringens genomförande och vi bör alla skänka en tanke till greve Johan Sparre, vars generösa testamente utgjorde grundplåten till den omfattande renoveringen.

DET VÖRDSAMMA MEMORIALET överlämnades med detta till adelsmötets ordförande som remitterade det till utskottet. Så var det dags för motioner. Motioner kan lämnas vid mötet eller skickas in på annat sätt upp

Röstning medelst handuppräckning.

Adelsmötets ordförande friherre Johan Nordenfalk talar inför den stående församlingen.

Dags att avlägga röst till val av utskott. Till höger herr Hugo Nordenfelt, herr Henrik Carlheim-Gyllensköld och herr Adam Reuterskiöld. Till vänster om ordföranden herr Tiel Ridderstad.

Full koncentration när valsedlarna räknas.

till sex dagar efter öppningssammanträdet. Två motioner lämnades in vid mötet och remitterades till utskottet.

Avslutningsvis beslutade mötet att slutsammanträdet ska hållas lördagen den 8 juni.

Nere i Stenhallen pågick fortfarande förberedelserna inför sittningen med smörrebrödsbuffé medan glada deltagare drack en efterlängtat fördrink och med förtjusning inmundigade små delikata snittar. Utöver honnörsbordet var det fri sittning vid borden och den höga ljudnivån tydde på att alla hade hittat någon att samtala livligt med. De välsmakande smörrebröden och den kalla snapsen medverkade till att ytterligare förstärka den goda stämningen och kvällen avslutades med humöret på topp. ■

Kassadirektör herr Sten Ankarcrone rapporterade om tvära kast och stora framgångar inom värdepappersförvaltningen.

Direktionens vice ordförande, friherre Christian Pfeiff, berättade om juridiska spørsmål och stamtavleprojektet.

Herr Lennart von Quanten redovisade höjdpunkterna inom domänförvaltningen.

Herr Gustaf Klingspor läste fram en motion där han yrkade på att Riddarhuset bör avsätta medel för renovering av fasaden med dess unika stenutsmyckningar.

Inkomna motioner till adelsmötet 2025

Motion 1

Att göra en utredning om vad som behöver göras för att införa att adelskap även ärvs på spinnsidan, någon gång i framtiden, dock ej retroaktivt.

Motion 2

Att avsätta medel för att påbörja restaureringen av Riddarhusets fasader med dess unika stenutsmyckning under den kommande treårsperioden. Arbetet bör inledas med den södra fasaden, med fortsättning och avslutning av projektet under den därpå kommande budgetperioden (2028–2030).

Adelsmötet 2025

Ordförande

Friherre Johan Nordenfalk, f. 1973, jur.kand., maïtrise en droit, advokat

Vice ordförande

Greve Claes Lewenhaupt, f. 1977, jur.kand., hovrättsråd

Delegerade

Greve Jacob Spens, f. 1972, MSc, MBA

Herr Otto Drakenberg, f. 1966, civilekonom, VD

Herr Johan Coyet, f. 1947, jur.kand., advokat

Riddarhusutskott

Greve Svante Horn af Åminne, f. 1977, BA, VD

Greve Fredrik Taube, f. 1965, inköpschef, kapten

Friherre Per Gyllenstierna af Lundholm f. 1977, jur.kand., LLM (Tax)

Friherre Anders Koskull, f. 1973, internationell ekon.mag.

Friherre Ulf Hermelin, f. 1967, fil.kand.

Friherre Fredrik Löwen, f. 1990, ekon.kand., skogsmästare

Friherre Olof Rudbeck, f. 1968, civilingenjör, ekon.kand., VD, kapten

Friherre Carl Michael Raab, f. 1962, fil.kand., bitr. statsheraldiker, 1:e arkivarie

Friherre Philip von Platen, f. 1981, BCom, MSc

Herr Kristoffer Ribbing, f. 1970, jur.kand., advokat

Herr Gustaf Cederschiöld, f. 1975, jur.kand., advokat, delägare

Herr Adam Reuterskiöld, f. 1968, civilekonom, riksdagsledamot

Herr Henrik Schmitterlöv, f. 1979, agronom

Herr Carl Adam Rosenblad, f. 1965, civilekonom, VD

Herr Christer Lorichs, f. 1958, civilekonom, seniorkonsult

Herr Erik Edelstam, f. 1966, civilekonom

Efter mötets öppnande bjöds deltagarna på fördrink i Stenhallen.

Direktionens fru Liza von Engeström i glatt samtal med herr Carl Alströmer och maken herr Jakob von Engeström.

Det skiljer 70 år mellan adelsmötets yngste deltagare, herr Carl Lagerberg, 22 år, och dess äldste, herr Jan von Oelreich, 92 år.

Herr Rickard Adlercreutz, friherrinnan Caroline af Ugglas och herr Patrik Tigerschiöld.

Många deltagare kom till adelsmötets öppnande och för att kunna erbjuda så många som möjligt sittning till smörrebrödsbuffén dukades det upp även i lantmarskalksalens förrum.

Herr Lars Celsing, utskottets greve Fredrik Taube och kansliets genealog fru Sophie Celsing Marcetic.

Utskottets herr Kristoffer Ribbing och utskottsordförande herr Adam Reuterskiöld.

Adelsmötets ordförande friherre Johan Nordenfalk i samtal med herr Claes Boltensstern.

Under överinseende av tidigare lantmarskalkar avslutades kvällen med en god smörrebrödsmiddag och bra stämning.

Dags för slutmöte – så gör du för att delta

DEN 8 JUNI HÅLLS adelsmötets slutmöte. Då tar ätternas representanter ställning till de projektförslag som direktionen lagt fram och de motioner som anmälts under adelsmötets öppningsmöte och kort därefter. Vid adelsmötet väljs en riddarhusdirektion, medaljnämnd, revisorer och valnämnd för perioden fram till adelsmötet 2028.

De som tog ut pollett vid öppningsmötet men inte har möjlighet att närvara vid slutmötet kan lämna sin pollett till en annan representant för ätten. Detta sker genom att skicka ett e-postmeddelande till kansli@riddarhuset.se som vidarebefordrar ärendet till utskottet. De som hämtade ut pollett vid öppningsmötet får en kallelse till slutmötet utskickad per e-post i maj.

Nyanmäld till slutmötet

De ättemedlemmar som inte närvarade vid öppningsmötet men som vill delta i slutmötet har möjlighet att göra så, antingen genom att representera sin egen eller annan ätt (det senare kräver fullmakt) – så länge inte ätten representerades vid öppningsmötet.

1. Kontakta kansliet för att försäkra dig om att ätten inte representerades vid öppningsmötet, det vill säga att ingen redan tagit ut pollett.
2. Logga in på hemsidan och anmäl dig till möte och lunch. Inloggningsuppgifter erhålls av kansliet.
3. Polletten hämtas ut vid slutmötet den 8 juni 2025.

Observera att endast de ättemän som är svenska medborgare och fyllda 21

år kan delta i adelsmötet. Dessutom ska kapitationsavgiften vara betald.

Deltog du vid öppningsmötet är du automatiskt anmäld till slutmötet dock inte till den kostnadsfria lunchen som du kan anmäla dig till via hemsidan eller till kansli@riddarhuset.se

Vad gäller för fullmakt?

Frågor och missförstånd gällande fullmakt är vanligt förekommande. Många tror att fullmakt behövs för att företräda sin egen ätt om man inte är huvudman. Så är inte fallet. Företräder en adelsman sin egen ätt behövs ingen fullmakt. Då är det i stället huvudmannarätten som utgör vem som får representera ätten.

Om huvudmannen för ätten inte har möjlighet att närvara kan vilken medlem som helst i ätten representera, om han i övrigt uppfyller kriterierna för representation. Vid slutmötet styr inte huvudmannarätten utan där är det principen »först till kvarn« som gäller.

Polletter till adelsmötet 2025.

Om en huvudman inte uppfyller kriterierna för att representera vid adelsmöte, till exempel för att han inte har betalat sin kapitationsavgift, har han heller inte rätt att utfärda fullmakt. I dessa fall går vanligtvis uppdraget vidare till närmast berättigade ätteman. Det finns dock undantag, exempelvis för § 37-ätter som då inte kan representeras alls, eftersom endast huvudmannen i dessa ätter är adlig.

En fullmakt krävs om en adelsman ska företräda en annan ätt än sin egen. Det är dock inte säkert att den med fullmakt får företräda ätten. Om någon som tillhör ätten anmäler sitt deltagande går denne före personen med fullmakt.

En ättemedlem kan endast representera en ätt och har bara en röst vid adelsmöte. Detta även om han är huvudman för en ätt och har fullmakt för en annan. Han måste då välja vilken av ätterna han önskar representera.

Material på riddarhuset.se

Inför slutmötet publiceras all relevant information på hemsidan riddarhuset.se under den inloggningsbara rubriken Adelsmöte som ligger under toppmenyns rubrik För ättemedlemmar. Det gäller till exempel samtliga motioner samt utskottets och direktionens svar på dessa. Inloggningsuppgifter erhålls av kansliet i samband med anmälan till slutmötet. Anmälda till öppningsmötet kan logga in med sitt BankID. ■

Fånga barnets nyfikenhet

Intervju med barnboksillustratören Charlotte Ramel

Text: Oscar Langenskiöld.

PÅ SÖDERS HÖJDER, där Saltsjön skvalpar mot stranden och Katarinas kyrkklockor dånar över gamla kåkar och stenhus, där finns en oas för konstnärer och författare.

Två slingriga trappor upp i Dihlströmska huset, en gång arbetsanstalt för stadens arbetslösa med brutala villkor för de intagna, är utsikten hänförande. Gamla stan, Skeppsholmen och Djurgården åt ena hållet, »Stockholms minsta hus« från 1730-talet, åt det andra. Här har barnboksillustratören Charlotte Ramel sin ateljé.

Charlotte är en av Sveriges mest framgångsrika inom sin konst och har samarbetat med flera av den svenska barnlitteraturens fixstjärnor, såsom Lennart Hellsing, Barbro Lindgren och Ulf Stark. Hennes verk finns spridda över hela världen och har inhöstat många priser. Ger man henne beröm blir hon artigt intresserad, men också frågande:

– Jag är en otroligt besvärlig person, för jag är näst intill självdestruktiv, jag tycker inte att någonting av det jag gjort

Charlotte förevigad i sin ateljé på Söders höjder. Visst fångar fotografen upp Charlottes intresse för Vermeer?

Foto: Bruno Ehrns.

är bra. Men det kan vara en drivkraft också, att tänka att nästa gång ska det åtminstone bli bra.

CHARLOTTE RAMEL GICK reklamlinjen på Beckmans designhögskola och läraren, den välkände tecknaren Fibben Hald, uppmuntrade henne att börja rita. Snart hade hon uppdrag för både barntidningar och bokförlag. Hon knöts tidigt till Lennart Hellsing och deras första samarbete var boken *Hickori dickori docka. Engelska barnkammarrim om fåglar, katter, möss och andra djur* (1990).

– Jag var »starstrucked« och tänkte »wow, ska jag få rita till Lennart Hellsing«. Det var nervöst och det ser jag att det var. Men Lennart var en så fin person. Han bodde på Fårö på somrarna och det gjorde min make och jag också, så vi träffades ibland. Han var svår på det viset att han sa inte jättemycket, men det han sa var alltid mitt i prick. Genialt! Han var en otroligt lekfull person in till det sista, 96 år, och rökte som en borstbindare. Han radade upp sina cigaretter när man satt och pratade med honom. En härlig gubbe i orange kostym!

LENNART HELLSING inspirerades mycket av den brittiska barnbokskulturen, precis som Charlotte Ramel.

– Jag har en amerikansk mamma så jag har vuxit upp med Mother Goose-rhymes och hade en distans till de stora svenska klassikerna. Det var nog därför som jag vågade skrapa lite på Lennarts tidigare utgivning.

I mastodontprojektet *Dinkeli dunkeli doja* (2019), utgiven efter Lennart Hellsings död, illustrerade Charlotte alla de kända Hellsing-älskarna såsom *Här dansar herr Gurka* och *Krakel Spektakel köper en klubba*.

– Poul Ströyers och Stig Lindbergs illustrationer är ju så befästa i våra sinnen, så det var jättesvårt att gå in och göra om, jag ville först inte ... men det var ett roligt och ärofullt uppdrag.

Ovan: »Men grevarna, baronerna / de plockar ner citronerna.«. Illustration ur Lennart Hellsings »Där uppe i gardinerna«, Dinkeli dunkeli doja.

»Slå ut tusen löv på kvistar och gren. / Åh, kära sommar, vad du är sen.« I bilderna till höger och vänster försöker Kanel och Kanin väcka träden och fåglarna till liv och skålar i vatten från en smält istapp, den »första klunken VÅR!«. Författaren Ulf Stark, »var en så härlig person och hade härlig humor, det var en ynnest att få arbeta med honom och han gick bort alldeles för tidigt.« I mitten bilden sitter Lennart Hellsing, omgiven av sina älskade figurer, i ett alster hämtat ur samlingsvolymen Dinkeli dunkeli doja.

Du är otroligt produktiv!

Charlotte värjer sig mot påståendet.

– Nej, det är jag faktiskt inte, jag har hållit på så himla länge, jag vet inte hur många år nu. Min första bok gjorde jag 1989, så det är nästan 40 år sedan och med tanke på det tycker jag att min produktion är rimlig. Jag är seg i min process och är en sån som väntar på giljotinen innan jag börjar fungera, det tar lång tid innan jag sätter igång. Jag brukar räkna med tre månader för en bilderbok med skiss och annat.

Det är roligt att du har så många tekniker, så många uttryckssätt.

– Jag utmanar mig själv och vill inte ta fram samma pennor varje gång. I början av min karriär fotograferade jag mycket, i dag arbetar jag digitalt ibland och ibland med akvarell.

Till Lennart Hellsings märkliga text Tre droppar regn (2002) har du klippt alla illustrationer i papper.

– Nackdelen är att jag kanske inte ger ett tydligt signum i mitt manér, som till exempel Sven Nordqvist, och det har jag sagt till andra, men de säger »nämen vi ser att det är du i alla fall«, även om jag byter penna. Förut arbetade jag dekorativt, noggrant och petade mycket. Vartenda hårstrå skulle ritas ut. Successivt har jag ju skalat av.

Dina karaktärer är inte tillgjorda och känns lättillgängliga för barn.

– Jag brukar, när jag håller på med en bok, skriva en lapp och sätta framför mig: *Uttryck*. Glöm inte uttrycket. Fånga barnets nyfikenhet. Det kan man göra med färg också, absolut, men kontakten med läsaren är viktig och den kan man fånga med ögonen på figurerna. Enkelheten, det finns något bra med det.

UTTRYCK, JA! Kanske är det där Charlotte Ramels främsta styrka ligger. Huvudkaraktärernas ofiltrerade känsloliv är alltid i centrum och detaljerna, fastän många, spelar andrafiolen.

Författaren Ulf Stark hade skrivit några dikter om kroppen som behövde illustreras. Charlotte ritade en gosse med enormt huvud och kanelbullekalufs, som tätt åtföljdes av sin gossedjurskanin. Karaktärerna »Kanel och Kanin« var födda och till dags dato är det tre böcker och tre småbarnsböcker.

I *Kanel och Kanin letar efter sommaren* (2011) uttrycker de båda följeslagarna förvåning, uppgivenhet, nyfikenhet, hoppfullhet och samhörighet när de tillsammans tumlar runt i sin omgivning och möter årstidernas växlingar. De letar efter en förlorad gul gummiboll och det visar sig att det egentligen är solen de jagar.

Vem kom på att gummiollen ska vara solen?

– Det är ju jag. Oftast läser barnen tillsammans med en vuxen. En bok ska gärna vända sig till alla åldrar och om den är bra ska även en vuxen kunna tillgodogöra sig den. Ibland måste man ju uttrycka det som inte står. Lennart Hellsing och Barbro Lindgren och Ulf Stark, ja alla de duktiga, duktiga författare som jag fått jobba med, är väldigt ödmjuka inför den profession jag har. De är så professionella själva, så de litar på tecknaren och lägger sig inte i nämnvärt. Den friheten behöver jag.

Ja, det är ju två namn på böckerna. Författarens och illustratörens. Och visst får illustratören knappast allt serverat?

– Du kan inte fuska. Du kan inte gå en genväg. Det är ett slit. Och allt man kämpar med, självförtroendet, svackor i att inte uppnå det man tycker man vill. Det kreativa jobbet, man kan tycka »åh, vad kul det är att jobba med barnböcker«, men det är rätt krävande. Du ska vara så mycket när du gör en barnbok, du ska vara scenograf, du sätter ljus, persongalleriet måste du hitta, det är väldigt mycket som ska till. Ibland är man färdig och tycker att nu lägger jag av, jag orkar inte, det blir så dåligt allting och sen kommer man upp igen när man är klar med en bok. Så upp och ner går det i självförtroendet.

Arbetande handen.

Foto: Bruno Elms.

Du har tre barn och två barnbarn, har du följt dem hack i häl och studerat dem?

– Jag går nog mycket till mig själv som barn, hur jag var rädd, eller ledsen, eller glad och det är ju det jag har att utgå från. Sedan får jag tänka på miljöer som finns i dag och uppdatera mig på hur leksaker ser ut i nutid. Men känslorna finns hos mig, vare sig man är vuxen eller liten så har man ju med sig det där i ryggsäcken, vad man har känt. Redaktören kan sedan komma med synpunkter, exempelvis att det behövs

fler mörkhyade barn. Det är jätteviktigt att tänka på, ett klassrum ser inte ut som när jag var liten för 50 år sen, så man måste uppdatera sig, och möta en ny läsekrets.

Är det många som tror att din pappa heter Povel?

– Ja! I hela mitt liv har jag blivit förväxlad med Lotta Ramel och när hon blev ihop med Ted Gärdestad fick jag tidningar på mig och kärleksbrev hemskickade. Jag är uppvuxen på Lidingö och mina föräldrar kände Povel och Susanna.

Du har en konstnärlig släkt.

– Det är roligt med familjen Ramel, det är många konstnärer och musiker och jag fick det konstnärliga både från min mamma och min pappa. Jag hade en så underbar och tokig familj. Forskning och konst går igenom jättemycket i familjen. Mamma Benita gick på Konstakademien. Pappa Claës var ornitolog, biolog och professor i genetik, han skrev böcker och illustrerade. Det var mycket natur för oss som barn, ute i markerna. På södra Öland, nere vid Kungsgården, var vårt sommarställe och pappa grundade Ottenby fågelstation.

Min farmor Yvonne och farfar Ove var helt underbara personer. Farfar växte upp på Övedskloster. Han älskade växter, så han samlade på växter på somrarna och pressade dem och hade mycket glädje av det. I sitt senare yrke var han den som tog emot ambassadörer som kom till Sverige. Han bodde på Östermalmsgatan och jag minns som barn att han hämtades upp av Sjuglasvagnen. Och så var det alla ordnarna, han fick en ny orden varje gång, så han var den som hade flest ordnar näst kungen. Han var betyngd av ordnar, det var roligt att se, och sen i väg då i den här Sjuglasvagnen.

Min farmor var en lite tokig person, hon hade underbar humor och tyckte att ordnarna var näst intill lite löjliga, så... jag vet inte om jag får säga det, hon hängde upp dem i julgranen.

Hur är marknaden för barnboksillustratörer i dag?

– Jag är glad att jag inte är ung, för förlagen har det tufft, det är konkurrens med andra medier, så boken måste kämpa och de viktiga köparna, föräldrarna, är kanske inte särskilt köpstarka i dag. Alla vill ju våra barn väl, men om vi

Hajbarnets födelse skildras i Barbro Lindgrens Hajbarnet (2020), en bok om utanförskap och identitet. De andra havsdjuren flyr från hajbarnet som bara vill leka och ropar: »Jag är inte farlig! Jag är snäll!«. Till arbetet med illustrationerna påminde sig Charlotte Ramel om mörkret: »Det finns både ljus och mörker, glöm inte det i färgskalan.«

lever i den tid vi gör i dag är det lätt att sätta en dator eller iPad framför barnet, det rör sig och det glittrar, och då ska du konkurrera med en bok i papper som ska bläddras och som absolut har ett rikt innehåll, men det är svårt. Och jag vet att förlagen drar ner mycket, de ger ut många titlar och eftersom varje bok har en väldigt liten upplaga och upphovspersonerna, författarna och illustratörerna, får arvode baserat på royaltys, så tjänar du väldigt lite pengar. Det måste bli utlandsförsäljning och du måste upp i upplagor för att du ska kunna ha en chans. För att kunna överleva på det här jobbet så måste du ha en del titlar innan det börjar ticka in pengar och den första tiden som illustratör är oftast jättetuff.

CHARLOTTE RAMELS verk har tilldelats många priser. År 2007 erhöll hon Elsa Beskow-plaketten, instiftad av Svensk Biblioteksforening, för sin samlade produktion. Och Charlotte är inte sen att hylla landets bibliotekarier.

– De är så dedikerade i sitt yrke, älskar sitt jobb, älskar böcker, de är så viktiga, vi får inte lägga ner biblioteken, då går det åt pipsvängen.

Men även på senare tid har hon uppmärksamats. Boken *Min!* (2022), som hon gjorde med författaren Klara Persson, om en flicka som inte alls vill dela med sig av vare

sig leksaker eller husgeråd, lyftes fram i *The New York Times* som en av de bästa »återvända till skolan«-böckerna.

– Den fick inte så jättefantastiskt mottagande här i Sverige, men den har sålt i 18 länder nu och den har kommit med i olika tidningar utomlands och fått priser och uppmärksamhet, vilket jag verkligen tyckt har varit roligt. Att det här kanske inte är en svensk barnbok utan passar mer i den anglosaxiska världen.

ÅRET EFTER KOM boken *Högst upp* (2023), om ett barns glädje i att klättra, även den skriven av Klara Persson. Nyligen tog den hem Prisma litteraturpris för årets barnbok.

– Som pris får jag åka till ett »residence«, ett litet gulligt ställe utanför Malmö och där ska jag försöka skriva en egen bok. Det där att få vara både författare och illustratör, det är en sorg i mig att jag inte har skrivit själv. Det har rullat på så väldigt med manus, bra manus, så jag har knappt haft tid ens att tänka på att jag ska göra mina egna böcker. Nu har jag lovat mig att den bok jag gör nu är den sista boken, sen ska jag försöka, innan jag lägger näsan i vädret eller lägger av, att göra något helt eget. Få upplevelsen att sitta med en bild och en text. Det vill jag känna någon gång. ■

Barnboks författare och -illustratörer

prisade för sina verk

OTILIA ADELBORG (1855–1936) kallas den svenska barnbokens upphovskvinna sedan hon 1885 skapade *Barnens julbok*, den första allt-igenom svenska barnboken. Tidigare barnböcker byggde på utländska verk.

Ottilia Adelborgs affisch från 1892 *Prinsarnas blomsterafbet* (prinsarna var i det här fallet Gustaf Adolf, Wilhelm och Erik) blev julkalender och ABC-bok och den populära boken *Pelle Snygg och Barnen i Snaskeby* (1896) översattes till flera språk och blev både teater och opera. Hon illustrerade även andras böcker, som Gustaf af Geijerstams *Mina pojkar* och Zacharias Topelius *Walters äfventyr*. Hon var dessutom författare och mycket engagerad i Föreningen för Svensk hemslöjd. År 1902 åkte hon till Gagnef på en målarresa och blev så förtjust att hon efter moderns död året därpå flyttade med sina två systrar från Stockholm till Gagnef och bodde där

i resten av sitt liv. I Gagnef grundade hon en skola för knyppling (1903) och en hembygdsgård – Gagnef minnesstuga, i dag Dalarnas äldsta hembygdsgård.

OTILIA ADELBORG-PRISET instiftades av Gagnefs kommun 2020 med syfte att lyfta kvinnligt konstnärskap och tilldelas en barnboksillustratör som verkar i Ottilia Adelborgs anda. En jury nominerar tre illustratörer varav en pristagare röstas fram av kommunens barn i årskurs tre. År 2024 tilldelades ätte-medlemmen **JONNA BJÖRNSTJERNA**, f. 1983, priset med motiveringen:

Jonna Björnstjernas Lillebror och hans farmor. Från sagorna om den underbara familjen Kanin som prisats med Ottilia Adelborg-priset.

Text: Louise Ribbing.

Jonna Björnstjerna kan konststycket att måla fram lagom skrämmande bilder och berättelser med ett eget formspråk och fina referenser till klassiska sagor och vetenskaplig facklitteratur. I sagorna om den underbara familjen Kanin bjuder hon in till ett vidunderligt, spännande, snällt och skrämmande universum med en helt egen flora och fauna. Varje bok har en egen färgpalett och illustrationerna är sprängfyllda med roliga detaljer att spana efter och upptäcka.

Ottilia Adelborg.

Foto: Wikimedia Commons.

Jonna Björnstjerna.

Foto: Caroline Andersson Renaud.

Maud Reuterswärd.

Foto: Wikimedia Commons.

*Andra ättemedlemmar som också prisats för sina barnböcker – och en uppmärksam-
mad barnfilmsproducent:*

ROSE LAGERCRANTZ, f. 1947, utkom med sin första bok 1973. För sina barnböcker har hon bland annat erhållit Astrid

Lindgren-priset, Expressens Heffaklump, Nils Holgersson-plaketten och Svenska Akademiens pris till framstående författare av barn- och ungdomslitteratur. Hon är tidigare ledamot av Svenska barnboksakademien. Böckerna *Födelsedagsbarnet* (2012), *Julbarnet* (2013) och *Barnvakten* (2014) illustrerades av dottern, Rebecka Lagercrantz.

AUD REUTERSWÄRD (1920–1980) arbetade på Sveriges Radio, bland annat som redaktör för kulturredaktionen och

senare på redaktionen för litteratur och konst. Hon skrev många barnböcker, främst under 1970-talet, och prisades bland annat med Heffaklumpen, Nils Holgersson-plaketten och Astrid Lindgren-priset (postumt).

Anfanger ur Ottilia Adelborgs Prinsarnas blomsteralfabet (1892).

KARIN ANCKARSVÄRD (1915–1969) skrev en rad böcker under 1950- och 1960-talen, bland annat om draken Bonifacius, ungdomsdeckare och två böcker om sociala orättvisor i 1900-talets början. För en av dessa två, *Doktors pojke*, tilldelades hon 1964 Nils Holgersson-plaketten.

ANNA RIBBING, f. 1964, författare och utställningsproducent gav 2004 tillsammans med Matti Lepp ut boken *Bananflugor och kramsnö: hur ser orden ut?* Året därpå prisades boken med Carl von Linné-plaketten. Ett trettiotal böcker har det blivit därefter, många med ord- och språklek i fokus, vilket bottnar i Anna Ribbings fascination för ord.

AURA FITINGHOFF (1853–1928) fick del av Iduns litteraturpris 1891 för romanen *Världsluft; en berättelse för ungt folk* medan geten

Gullspira, en kär och viktig karaktär i Laura Fitinghoffs mest kända verk *Barnen ifrån Frostmofjället*, har gett namn till priset Gullspira som delas ut i samband med Guldbaggen varje år.

Priset delas ut till en person inom filmbranschen som bidragit till den svenska barn- och ungdomsfilmens kvalitet och framgång. 2024 års mottagare av Gullspirapriset är **JOHANNA BERGENSTRÄHLE**, f. 1972, producent av filmer som *Mamma Mu & Kråkan*, *Bamse*, *Lasse-Majas Detektivbyrå* och *Loranga, Masarin & Dartanjang*. ■

Den första utgåvan av Laura Fitinghoffs Barnen ifrån Frostmofjället (1907) illustrerades av skulptören och illustratören Vicken von Post-Börjeson (1886–1950).

Rose Lagercrantz.

Foto: Mattias Blomgren.

Anna Ribbing.

Foto: Rabén & Sjögren.

Johanna Bergensträhle.

Foto: Annika Berglund/Svenska Filminstitutet.

Sturehov

Lantpalatset nära staden

UNDER NÅGRA sensommardagar 1782 var skriftställaren Johan Fischerström passagerare på en målarskuta som seglade mellan Stockholm och Torshälla. Färden resulterade i en berättelse som publicerades tre år senare. Lördagen den 31 augusti noterade han att

snett emot Nykrog på Ekerölandet lyste det vackra och välbelägna Sturehov, där ett nytt prydligt stenhus var uppfört.

Åsynen väckte entusiasm på skutan och

här mitt på fjärden stötte skepparen i sin trumpet med fördubblat nöje. Utsikten av vikar, gårdar, holmar och näs, var övermåttan behaglig.

Text: Thorsten Sandberg, fil.kand., frilansskribent.

Denna beskrivning kan även dagens resenärer på Mälaren skriva under på. En fanfar således, för Sturehov – och för dess byggherre Johan Liljencrants (1730–1815)!

Sturehofs nordöstra fasad vetter mot Mälaren. Det var från sjösidan byggherren tänkte sig att gästerna skulle anlända till Sturehov och i likhet med Johan Fischerström bedåras av corps-de-logiet och dess omgivning. Och det var såklart med båt som gästerna anlände till den kungliga bröllopslunchen på Sturehov den 18 juni 2010, dagen före kronprinsessan Victorias och Daniel Westlings bröllop. De prominenta passagerarna steg i land på den nybyggda bryggan och promenerade genom allén upp till »det prydliga stenhuset«.

HUVUDBYGGNADEN ÄR sinnebilden av ett svenskt lantpalats från den gustavianska tiden och självklart centrum i den helgjutna herrgårdsanläggningen med flyglar, ekonomibyggnader och lindalléer.

När Johan Liljencrants 1778 förvärvade godset Sturehov från Petronella Leytslar, änka efter presidenten i Kammarkollegium friherre Carl Fredrik von Höpken, var hans ambition att omedelbart uppföra en ny huvudbyggnad. Uppdraget gick inledningsvis till fortifikationsofficeren och arkitekten Gabriel von Spången. Liljencrants var emellertid inte nöjd med det förslag von Spången presenterade, och vände sig i stället till överintendenten Carl Fredrik Adelcrantz. Han var tidens allra främste svenske arkitekt, upphovsman till välkända byggnader som Drottningholms slottsteater, Adolf Fredriks kyrka i Stockholm och Gustav III:s operahus.

Adelcrantz gav sig i kast med Sturehov där det sedan länge fanns en väletablerad herrgårdsmiljö. Men för en man på friherre Johan Liljencrants nivå i samhället saknades det allra viktigaste: en representativ huvudbyggnad. På platsen mellan flyglarna från 1600-talet som Adelcrantz valde att bevara byggdes ett modernt corps-de-logi i två våningar. Huvudbyggnaden stod troligen klar till det yttre 1781, året då uret som pryder fasaden åt gården är daterat.

Slottets mest praktfulla kakelugn av Mariebergs fabrikat uppmärksammades 1976 med ett frimärke.

Foto: Postmuseum.

*Dessein till ny Sättes Byggnad vid Sturehof.
Väggade af Trädgården.*

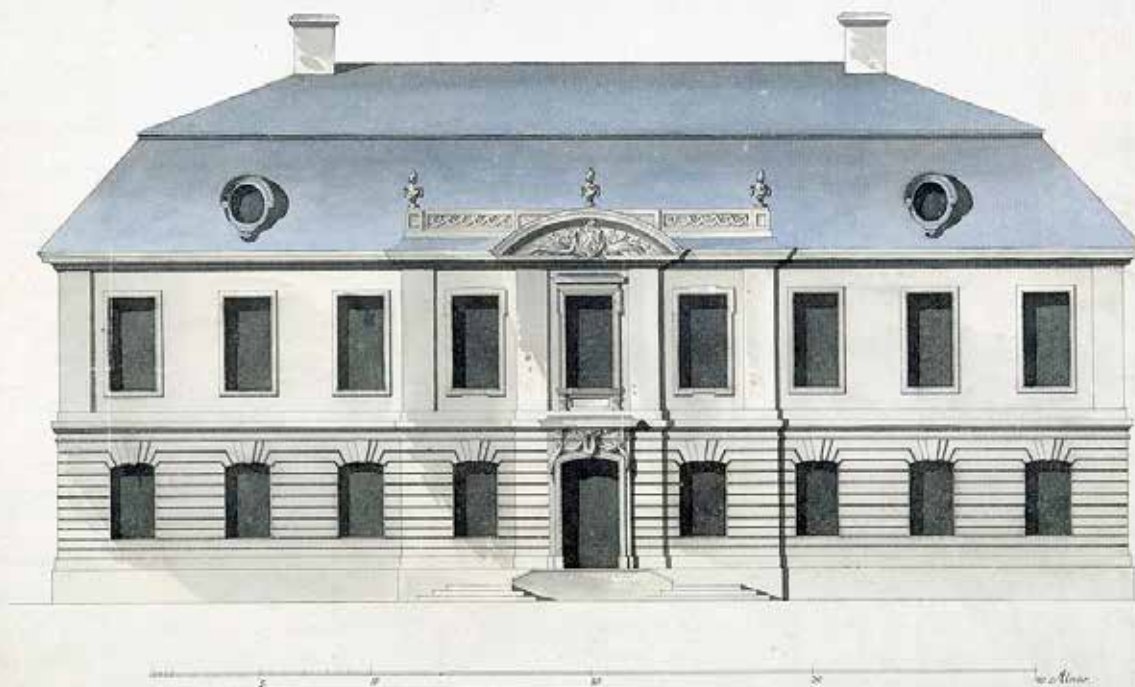

Foto: Nordiska museet.

Ritningen av Sturehovs fasad mot gården och Mälarens vatten utfördes omkring 1780 av arkitekten Carl Fredrik Adelcrantz.

STUREHOVS INTERIÖRER präglas i hög grad av kakelugnarna från Mariebergs fajans- och porslinsfabrik. Kännetecknet för dessa är glasyr med ojämfrölig vit-het och dekormålningar i klara, beständiga färger. Ingen annan byggnad i landet kan uppvisa så många Mariebergskakelugnar. En viktig anledning till att Sturehov försågs med dessa högklassiga ugnar var att byggherren Johan Liljencrants ägde en stor aktiepost i fabriken.

Sturehovs mest praktfulla kakel- ugn står på övervåningen i Liljen- crantz gula förmak.

Sturehovs mest praktfulla kakelugn står på övervåningen, i rummet som kallas Liljencrants gula förmak. Den rikt dekorerade ugnen är ovanligt hög och krönet nuddar nästan taket. I en blå medaljong lyser tre liljor i guld, det gamla franska riksvapnet. Var kakelugnen en beställning från Frankrike, som av någon anledning aldrig kom i väg utan i stället hamnade hemma hos Johan Liljencrants?

VÄGG I VÄGG MED gula förmaket finns Sturehovs ståtligaste och mest anslående rum, den åttkantiga salongen. Från salongen har besökaren en magnifik utsikt över lindallén med Mälarens vatten glittrande i fonden. Vänds blicken inåt möts man av väggfältens stramt grågröna dekor med ornament och ramar i guld. Dekorens upphovsman var sannolikt inredningsskulptören Jean Baptiste Marnette, verksam på de kungliga slotten och en konstprofil under den gustavianska epoken. Lars Bolander, som bland annat målat väggarna på Strömsholms slott, ansvarade för väggmålningarna på Sturehov. (Lars Bolander har för övrigt målat ett antal av vapensköldarna i Riddarhussalen.)

Det blev knappt ett decennium i det representativa lantpalatset för Sturehovs byggherre och hans familj. Efter ett mer än tjugoförårigt äktenskap med Ottiliana Transchöld blev Johan Liljencrants änke-man 1788. Året efter gifte han om sig med friherrinnan Eleonora Stiernstedt. Ytterligare ett år senare sålde Liljencrants Sturehov till brukspatron Carl von Warendorff och familjen flyttade till den närliggande herrgården Norsborg.

FAMILJEN VON WAHRENDORFF ägde Sturehov under närmare fyra decennier. Mellan 1829 och Stockholms stads köp av egendomen 1899 – tillsammans med andra stora markområden kring Bornsjön och Mälaren – ägdes Sturehov av familjerna Piper, Hermelin och Reuterskiöld. Sista privata ägaren var grevinnan Charlotta Elisabet Posse, änka efter kammarherren och riksdagsmannen Adam Reuterskiöld.

Sturehov ägs numera av Stockholms stad och erbjuder bland annat visningar, Afternoon Tea, lunch, middagar och festvåningsverksamhet. Läs mer på sturehov.se. ■

Sturehov sett från väster. Utsnitt ur akvarellerad etsning utförd av Martin Rudolf Heland omkring år 1800.

Foto: Stockholms stadsmuseum / Wikimedia commons.

Foto: Nationalmuseum.

Johan Liljencrants (1730–1815)

Under åren 1773–1786 var Liljencrants kungens finansminister, ekonomiminister och handelsminister. En tämligen unik förening av ledande befattningar i vårt lands långa förvaltningshistoria.

Litteratur

Elgenstierna, Gustaf: *Den introducerade svenska adelns ättartavlor*.

Stockholm, P.A. Norstedt och Söner, 1925–1936.

Fischerström, Johan: *Utkast till beskrifning om Mälaren*. Stockholm, Stockholmia, (1785) 2009 (nyutgåva).

Fritz, Sven: *Johan Liljencrants: den fredsälskande reformivraren som blev Gustaf III:s och Sveriges förste finansminister*. Stockholm, Stockholm School of Economics, 2022.

Lundberg, Lena: *Sturehofs slott. Bebyggelsehistorisk inventering*. Stockholm, Stockholms stadsmuseum, 2017.

Söderström, Rose-Marie: *Tre 1700-talsmiljöer. Bålby, en bruksherrgård. Sturehov, ett lantlott. Kavaljersflygeln på Gripsholm*. Lund, Signum, 1993.

Liljencrants var en av Sveriges främsta nationalekonomer med innovativa insatser inom flera viktiga sektorer, från kreditväsende till spannmålshandel. Han var dessutom ensam ansvarig för statens uppköp av spannmål. Rollen gav honom en mycket stark position inom denna marknad som var landets i särklass viktigaste.

Liljencrants hade till en början en mycket förtroendefull relation med sin uppdragsgivare, Gustav III. Men denna goda relation varade inte för alltid. Oenigheten dem emellan började 1783 då Gustav III:s bestämt sig för en ny rustnings- och krigspolitik. Denna politik ryckte undan mattan för den minskning av obalansen i statsfinanserna som Liljencrants hade lyckats få till stånd. Kungen såg dessvärre till att det blev tvärtom. Samarbetet kraschade definitivt 1786. Detta år framtogs Liljencrants alla sina uppdrag och sparkades med titeln riksråd snett uppåt i hierarkin.

Johan Liljencrants aversion mot Gustav III:s politik hade kanske inte enbart ekonomiska förtecken. Här fanns kanske också djupare skäl: fadern Anders Westermans erfarenheter av krig. Westerman utnämndes till pastor vid Livgardet 1703 och följde två år senare regementet till Polen. Efter den svenska arméns kapitulation vid Perevolotjna 1709 togs han till fånga och tillbringade en lång tid i Ryssland. Först 1722 kom han hem.

Året efter ingick han äktenskap med Maria Christina Gyllenkrok. Sonen Sven föddes 1727, och sonen Johan 1730. Båda adlades Liljencrants 1768, och som en fin gest till moderneätten införlivades Gyllenkroks tre gyllene metkrokar i vapenskölden. När Johan upphöjdes till greve 1812 ändrades namnet till Liljencrantz.

INTE BARA VAPENPORSLIN

Stockholms Auktionsverks konstföremål bär ofta på månghundraåriga anor och en svindlande historia. Det är inte så konstigt. Som världens äldsta auktionshus vet vi att både värdesätta konstens bakgrund och förvalta vår egen 350-åriga historia. Oavsett om man vill få sina släktporträtt eller sitt vapenporcelain värderat, eller är ute efter något nytt på väggen, har vi expertisen. Vi hjälper till med hemvärdering, rådgivning och inspiration. Varmt välkommen!

Stockholms
Auktionsverk
est. 1674

Anna Sievert | Chef Intag och hemvärderingar
08 453 67 16 | anna.sievert@auktionsverket.com

Wiveka Trolles bibliotek

Ett verktyg i livets tjänst

Text: Anita Ankarcrona, fil.dr., bokhistoriker. Foto: Anna Bonde.

STORA PERSONLIGHETER, i allmänhet män, möter vi i de avtryck de gjort i historien. Vi tar del av deras tankar och gärningar, av myterna, porträtten och de resta monumenten. Historien visar oss en av tiden vävd tapet som vi betraktar med bävan och beundran. Vår historia. Men vår historia rymmer mer än så.

WIVEKA TROLLE HAR befunnit sig i historiens halvljus. Ur Trolleholms stora bibliotek har dess nuvarande ägare Gustaf Trolle-Bonde sammanfört böcker som tillhört Wiveka Trolle. Hennes bokinnehav vittnar om en intelligent och viljestark kvinna som fört ett engagerat samtal med sin samtid, genom att i de böcker hon läst skriva ner de tankar och reflexioner som läsningen väckt. Med tankeskärpa och levande intresse granskar hon liv och samhälle. Hennes robust kommenterande läsart har satt sina tydliga spår i det bibliotek som hon betraktade som ett verktyg i lärandets och livets tjänst. En tillvaro där denna handlingskraftiga och fordrande kvinna ställde sin kraft och sin styrka till livets förfogande.

Riksrådinnan Wiveka Trolle (1721–1806). J. H. Scheffel, 1760-tal.

WIVEKA TROLLE FÖDDES den 20 augusti 1721 på Trolle-näs. Hennes föräldrar var Fredrik Trolle och Brita Ramel. Wivekas far- och morföräldrar var födda i Skåne under den tid det tillhörde Danmark. Känslan av samhörighet med kultur, språk och familjetradition i det »gamla« fosterlandet var sannolikt stark även efter freden i Roskilde år 1658.

Modern gick bort när Wiveka var blott elva år och hon fick då i stort sett fungera som värdinna på Trolle-näs. Fadern hade varit angelägen att ge sin son och sina tre döttrar en god fostran. Sonen Arvid (1724–1797) hade haft historikern Johan Arckenholtz som informator och studerade sedan vid Lunds universitet och blev 1748 docent i historia.

Döttrarna, Wiveka, Sofia och Helena, fick för sin utbildning en bildad och mycket språkkunnig guvernant, en danska vid namn Lycke Friis. De undervisades även i teckning av Carl Gustaf Pilo (1711–1793) som vistades i Skåne under tre år i slutet av 1730-talet där han arbetade som porträttmålare för den skånska adeln, innan han blev hovmålare i det danska kungahuset.

Över: Wiveka döper om Eriksholm till Trolleholm 1764.

Under: Tillsammans med sonen bygger hon Bondeska huset.

En hög böcker (nerifrån): Wilkina Saga, J. Peringskiöld (1715). Island, O. Olavius (1780). Peter den Store, J.G. Rabener (Leipzig 1725). Köpt 1770 av Wiveka Trolle på auktion efter hennes far.

UNDER EN RESA TILL Stockholm sommaren 1739 möter Wiveka sin blivande make, pappans gode vän riksrådet Gustaf Bonde af Björnö (1682–1764), änkeman sedan fyra år tillbaka. De gifter sig året därpå och bosätter sig på Hesselby slott. Trots den stora ålderskillnaden på nästan fyrtio år är det ett lyckligt äktenskap där det föds tre barn; sonen Carl (1741), dottrarna Fredrika (1743) och Nora (1746).

Den 5 december 1764 dör hennes make och sex år senare förlorar hon sin far. Som arv gav han henne egendomen Eriksholm som fideikommiss, vilken hon beslöt kalla Trolleholm. Som morsarv hade hon redan godset Borgeby. Man anar nu en drivande och befällande ägarinna: riksrådsinnan Trolle var väl medveten om sin rang och ställning på livets arena. Hennes stall var erkänt bra med en rad ädla hästar samt vagnar för skilda behov. Inte minst för hennes längre resor till Europas kurorter.

EFTER SITT GIFTERMÅL hade hon vistats på Hesselby slott och på Björnö i Roslagen, men mest bott i Stockholm. Där hade hon med sonen Carl låtit bygga det Bondeska huset, arkitekt Erik Palmstedt, på den plats som i dag hyser regeringskansliet i Rosenbad (arkitekt Ferdinand Boberg, 1904).

Ensam på Trolleholm saknade hon det omväxlande liv som huvudstaden erbjöd. Umgänget på Trolleholm präglades av förvaltare och uppvaktande präster, eftersom hon hade patronatsrätt i Trolleholms sju församlingar.

Hennes sjuklighet, med inslag av hypokondri, gjorde inte arbetsbördan lättare. Barnbarnen kommer senare i sina dagböcker att nämna hennes upprepade sjuklighet samt hennes ibland mycket »elaka och svåra humeur«.

WIVEKA TROLLES LIV på Trolleholm förändrades några år in på 1780-talet då en stor skara barnbarn skulle växa upp omkring henne. När hennes son Carl Bonde blev president i Wasa hovrätt och flyttade till Finland lämnade han sina unga söner Gösta och Fredrik, 8 och 7 år, med lärare hos sin mor för att uppfostras där. 1784 avled Carls hustru samt tre av hans sex döttrar i kopporna. Farmor fick då ta hand om de två yngsta flickorna, Ebba 8 år och Fredrika 5 år.

Några år tidigare hade hennes dotter Nora Sture kommit med sina tre barn; Sten och Gösta 11 och 7 år samt Wiveka 9 år. Även Wivekas dotter Fredrika Hastfehr flyttar efter några år in på Trolleholm med sina två flickor, Gustava 18 år och Brita Sophia 14 år. Bakom de två dottrarnas ankomst ligger deras svårutredda skilsmässor. Riksrådsinnan har nu två döttrar samt nio barnbarn mellan fem och arton år att hushålla för – och inte minst att fostra.

TVÅ AV HENNES barnbarn, Wiveka Sture och Fredrika Bonde, skrev från 15 års ålder utförliga dagböcker med skildringar av deras tillvaro och tankar. Dagböckerna fungerar som en tidskapsel, som leder oss i direkt kontakt

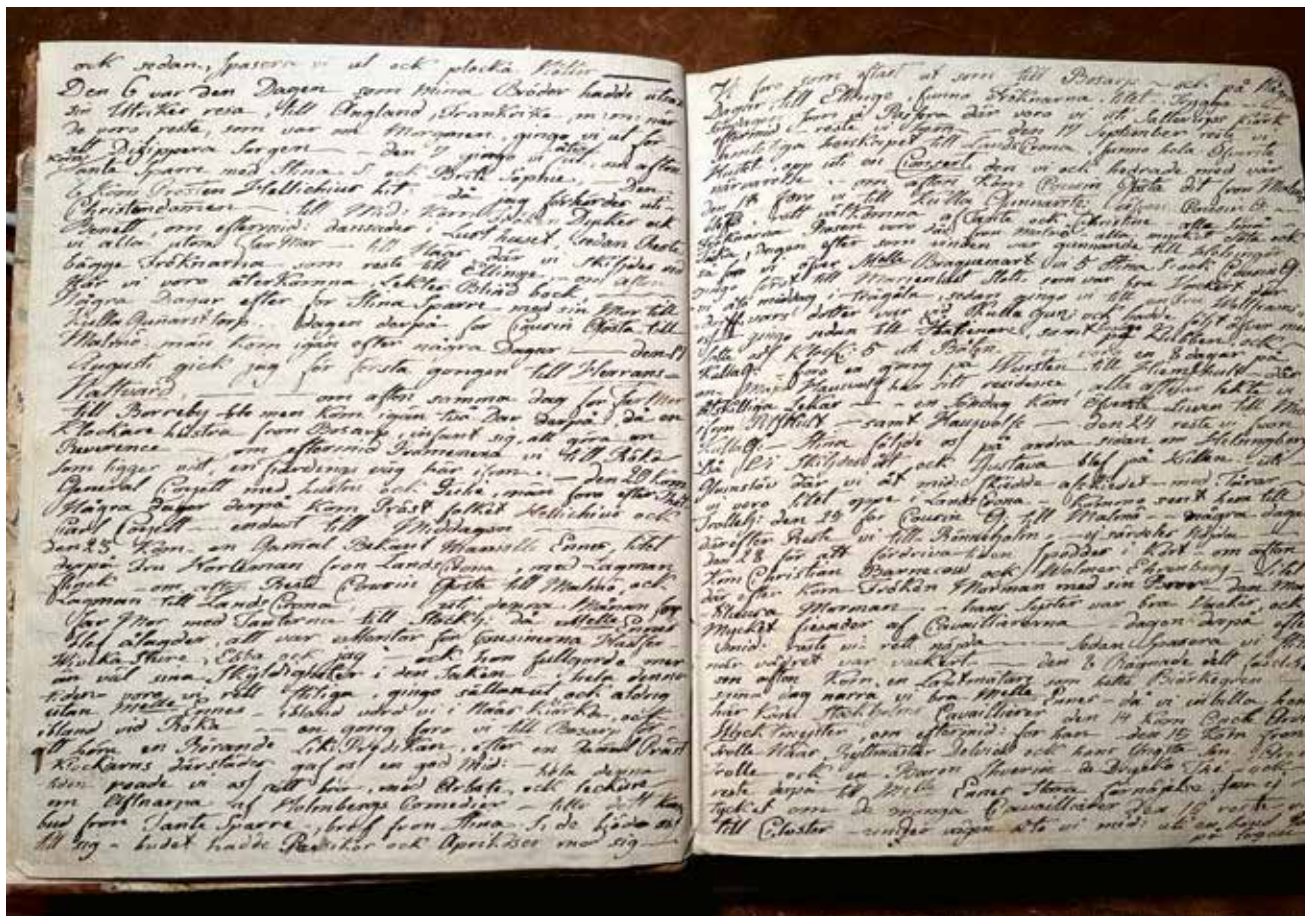
med helg och söcken på Trolleholm. Fredrika Bondes dagbok börjar rakt på sak;

1794. Juli. Vid Trolleholm. Vi promenerade mest i trädgården för att stjäla frukt framför trädgårds-mästarens ögon; vi voro fyra flickor som kunde den konsten förträffligt väl; den femte Britte Sophie Hastfehr hade följt med Stina Sparre till Öfveds-kloster. Mina bröder Gösta och Fredrik kommo den 25:e; de voro på jakt, men merendels utan lycka.

De skrev om födelsedagar, om danser och musik (på flöjt och harpa), om fransklektioner, om böcker de läste och inte minst om de många teaterbesöken på Comedien i Helsingborg och Landskrona där deras omdömen anförts dagboken. Där spelas stycken som *Fattigdomen eller den ädla stoltheten* och *Den ängsliga älskaren*. Fredrika skriver: »Charmant! Ymniga tårar!». »Mindre vacker än den förra!«

MYCKET TID UPPTOGS av läsning, framför allt högläsning. Det var inte blott studier och läxor. Att läsa var en flykt, ett engagemang och ett tidsfördriv. De läser högt för varandra och delar tankar, fantasier och känslor. Det mesta är romantiska franska romaner, men även översättningar till franska av samtidens mycket populära engelska romanförfattare.

Fredrika Bondes dagbok, 1794.

På nyårsafton 1797 skriver Wiveka Sture: »Satt och läste högt *La nouvelle Héloïse*. Alltför dum, åtminstone i början«. Senare noterar hon: »Läste Camille som intresserade mig onaturligt«. (*Camilla, A Picture of Youth*, av Fanny Burney). Vid ett senare tillfälle skriver Fredrika Bonde: »Vi läste och var alla förargade på Lovelace i *Clarisse Harlov*«. (*Clarissa; or, The Story of a Young Lady* av Samuel Richardson.)

Men barnen fick med åren även som uppdrag att läsa högt för farmor/mormor, som vid 70 års ålder fått försvagad syn. Hon var djupt engagerad i samtidens politik och samhällsfrågor och läste regelbundet tyska tidningar. En uttråkad Fredrika skriver: »Friherrinnan Ramel kom och förlössade mig från tyska avisor som jag läste för farmor.« Högläsningen var uppenbart inte alltid ett nöje.

WIVEKA TROLLES BIBLIOTEK är ingen stor boksamling, cirka 300 volymer, men enligt äldre kataloger har den varit större. Genom sitt klara intellekt och energiska hantering av sitt bokinnehav säger hon oss något om läsandet, om bokens roll som verktyg och vägvisare i livet. Genom det nära umgänget med sina böcker för hon ett samtal med historien, vinner kunskap om samtiden och skapar sig en bild av framtiden.

Hennes bibliotek skiljer sig från de stora slotts- och herrgårdsbiblioteken där böcker kan stå som vackra fossiler.

Innehavarens troféer. Orörda och olästa. Wiveka Trolle var ingen boksamlare. Hon brukade och förbrukade böcker. De var verktyg i livets tjänst, vilket framgår av deras nötta och trädslitna skick. Att kosta på guldpräglade skinnband kom aldrig på fråga.

BIBLIOTEKET ÄR i mångt och mycket präglad av upplysningstidens tankevärld. Det är inte det gustavianska lättsinnet som präglar Wiveka Trolle. Det är snarare Frihetstidens tänkande kring nytta och moralisk fostran. I hennes böcker, de flesta på franska eller tyska, finner vi anteckningar som *parlue* eller *parfeulleté*. Om boken är på tyska noterar hon givetvis *durchgelesen*.

Hon antecknar gärna var och när hon köpt boken och vad hon betalt. Våren 1775 vistas hon på kurort i Aachen. I Raynals *Histoire Philosophique* (1774) har hon antecknat: »WT, köpt 1775 i Marti af prof. Lidén för 15 schil achen-mynt med band och kostnad«.

Det var boksamlaren professor Johan Hinric Lidén (1741–1793), som för att söka bot för sin svåra gikt tillbringade ett helt år på kurorten i Aachen, uppenbarligen samtidigt som Wiveka Trolle. Raynals bok är som synes mycket aktuell. Låt oss hoppas att de haft givande samtal ty för Lidén fanns ingen lindring. Återstoden av sitt liv förblev han sängbunden i sitt hem i Norrköping.

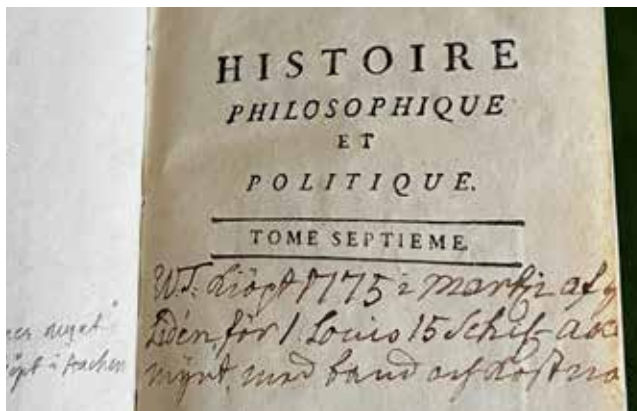
Livet igenom intresserade hon sig för pedagogik och teologi samt inte minst för tidens politik och samhällsfrågor. År 1799, när hon är 78 år, köper hon den franske politikern och finansmannen Jacques Neckers, *De la Revolution Française* (1796).

I Stockholm hade hon som äldsta riksrådinna varit en av rikets främsta damer och därmed kunnat följa det politiska maktspelet på nära håll. Ett engagemang som hon behöll genom hela livet.

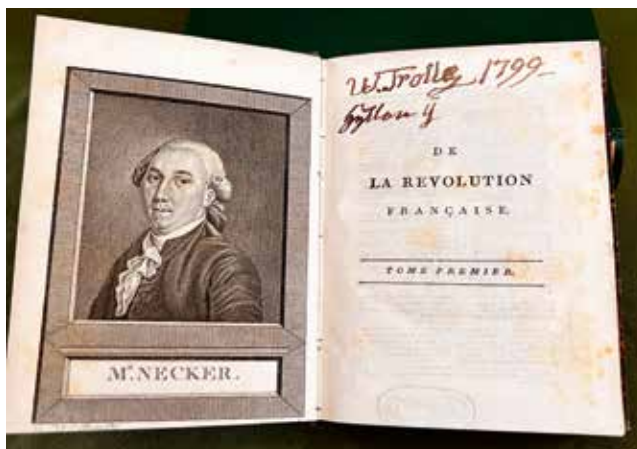
Hon läser – och blir läst för. I Flavius Josephus *Judiske historia* antecknar hon; »1798, Marti, läst till 4:de Capitt. af W Trolle. 1799 i febr. hört genomläsas. W Trolle.« Hon är då 78 år.

Detta bekräftar Fredrika Bonde, som den 18 april 1799 skriver i sin dagbok; »Alla aftnar hölls lecture för Farmor. Josephus *Judiske historia* var nu all och började Berkens om stora svenska män«. Hon avser här Carl Reinhold Berchs stora verk *Namnkunniga Svenska Herrars och Fruers Skådepenningar avritade och i koppar stuckne med bifogade Lefvernesbeskrivningar*, 1777, 1782.

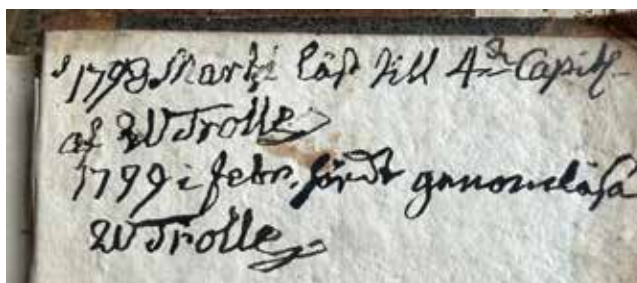
I Voltaires *Collection Complete des Oeuvres* (Amsterdam 1764) har hon gjort anteckningar i alla 26 volymerna och faller i volym 1 sitt omdöme (på franska) om hela verket. Hon konstaterar, med orubbat självförtroende, att det finns mycket i opuset som det inte är mödan värt att läsa, men uppmärksammar vissa anmärkningsvärda stycken. Hon kommenterar i synnerhet essäerna kring Ludvig XIV, Karl XII, och Peter den Store.

»WT, köpt 1775 i Marti af prof. Lidén...«. *Histoire Philosophique*, G. T. Raynal (1774).

De la Revolution Française, Jacques Necker (1796). Köpt av Wiveka Trolle 1799.

Wivekas anteckning i Josephus Flavius *Judiske historia*.

Den av Wiveka Trolle egenhändigt inbundna Ordaboken.

Ordabok, Wiveka Trolles parlör till dottersonen Gustaf Sture.

WIVEKA TROLLES SYN blev allt sämre. Hon behövde hjälp av de ungas friska ögon. Men denna högläsning var inte avsedd blott för henne. Den hade ett viktigt pedagogiskt uppdrag i flickornas fostran, långt ifrån romanernas verklighetsflykt.

Pojkarna fick göra sina utrikes bildningsresor. Flickorna utbildades inom hemmets väggar. Till dottersonen Gustaf Sture förfärdigade Wiveka en fransk »Ordabok« (parlör), vilken utöver en riklig vokabulär även innehöll längre fraser, till exempel artiga svar på de personliga frågor som han kunde tänkas ställas inför. Hon hade egenhändigt bundit in den i stuvbitar av gammalt gyllenläder.

FLICKORNAS DAGBÖCKER vittnar om glädje och gemenskap, om en kär och vördad farmor/mormor som värvat och fostrat dem. Hon hade, likt sin far Fredrik Trolle, en fast övertygelse om värdet av kunskap och god

utbildning för de unga. Hon hade sört för informatorer och lärare i skilda ämnen. Högläsning var en viktig del i denna undervisning. Hon hade låtit dem läsa högt ur kvalificerade och viktiga verk för att bringa dem en god grund att stå på.

Vi kan låna några ord av Esaias Tegnér och ställa frågan: »Var stodo de om hon ej funnits till?»

DEN 24 MARS 1806 skriver Wiveka Sture:

1806 Mars 24. Dog min saliga mormor uti sitt 85:e år till allas vår stora saknad, både för hennes egen skull, som äfven emedan den glada societet hon hade hos sig då skulle skingras. Jag kan ej beskriva vad detta dödsfall bedrövade mig; vi voro alltid välkomna hos henne, alltid var hon munter och liflig, när hennes plågor tilläto henne.

Den 25 april förs Wiveka Trolle till Borgeby för att jordfästas i dess församlingskyrka i Löddeköping. ■

Böcker att älska

Vi ger ut böcker att älska. Angelägna, vackra och bildande böcker inom konst, kultur, samhälle och historia. Perfekta presenter med andra ord.

När Finlands öde stod på spel kallade man alltid på Mannerheim. "Vi har Gud och Mannerheim! Ryssarna har ingenting!", jublade hans soldater.

"Jag läste den med stor behållning just för att den är lite mer summarisk. Jag behövde inte fördjupa mig i varenda krigsdetalj! Superspännande!"

UR TV4 NYHETSMORNGON

Gå in på vår webbutik, vi har böcker för alla åldrar och sinnen

← 20% på alla böcker tom den 30 juni 2025.
Använd koden: ArteMarte

L BOKFÖRLAGET
LANGENSKIÖLD

Salongsliv

i aristokratiska kretsar

Text: Eva Öhrström, professor em. i musikvetenskap vid Kungl. Musikhögskolan.

SALONGER FINNS OCH HAR funnits i många olika varianter. Begreppet är spritt till både hårsalonger, fotsalonger, konstsalonger och så vidare men de som jag har ägnat mig åt är privata salonger som hade sin höjdpunkt mellan cirka 1600 och 1800-talets mitt. Det har funnits privata salonger i Sverige, men de hade inte lika stor betydelse som de stora salonger som gavs i Europa från Köpenhamn och ner till Medelhavet. Svenskar från de övre samhällsskikten har känt till de kontinentala salongerna och rest ner och besökt dem.

Salongernas betydelse hänger ihop med samhällets konstruktion. Successivt under 1800-talet förändrades Europa – mycket starkt förenklat – från att ha varit styrt av kungadömen och aristokrater till ett borgerligt samhälle. I samband med det försköts makten från hov och privata salonger till folkvalda regeringar och under 1800-talets slut började offentliga scener växa fram. Om vi tänker på att möjligheten att gå till politiska val för alla myndiga personer infördes först under 1920-talet i Sverige och successivt även i andra europeiska länder så förstår man hur toppstyrt samhället var.

VI SKA GÅ TILLBAKA några hundra år. Då var salongen nästan en demokratisk plats. Salongens huvudperson var värdinnan, hon tillhörde praktiskt taget alltid en aristokratisk familj och det innebar att salonger gavs i samhällsskiktet strax under hoven. Det fanns kontakter med hoven men salongerna var också öppna för resande, vänners vänner, konstnärer, författare och musiker. Det innebar att salongsgästerna ofta kom från olika sociala skikt – allt från högt till lågt.

**Det fanns kontakter med hoven
men salongerna var också öppna
för resande, vänners vänner,
konstnärer, författare och musiker.**

NÄR DE FÖRSTA salongerna gavs är en omöjlig fråga att besvara. Under antiken har de funnits, under renässansen fanns de i Italien och säkert även i södra Frankrike. Den första salongen av betydelse som jag har skrivit om gavs i

Paris av en Mme de Rambouillet.¹ Hon kom från Italien och var gift med den franska markisen de Rambouillet. Deras palats låg nära den plats som i dag kalls för *Place du Carrousel*. Salongen var stor, samtliga möbler var klädda i blå sammet och garnerade med guld och silver, här fanns stora fönster som gav ljus och frisk luft. Mme de Rambouillet gav salong på fredagarna, som blev hennes *jour fixe* och fredagar blev sedan en populär salongsdag.

Mme de Rambouillets salong var tänkt att vara en litterär salong, men främst kom konversationen att stå i centrum. In bjöds kardinaler och aristokrater som stod nära hovet men också författare som Racine och Corneille som läste upp sina alster för salongsgästerna. Man behöver bara tänka på Molières *Den inbillade sjuke*, *De löjligen preciosa* eller *Lärda fruntimmer*, så förstår man att miljöerna var hämtade direkt från salongen. När teaterpjäserna sedan gavs på teatrar runt Paris spreds informationen om livet i salongerna. Syftet med salongerna var att knyta kontakter, att sprida tidens bildningsideal: att vara artig mot damerna, tapper med vapen, kvick och frisinnad i tal, vårdad klädsel och att kunna uppföra sig i sällskapet.

KÄNDE SVENSKARNA TILL de franska 1600-talssalongerna? Definitivt! Svenskarna stod högt i kurs i Frankrike för att de var skickliga krigare under trettioåriga kriget. Drottning Kristina kom till Paris efter sin abdikation och förskräckte de á la mode-klädda salongsdamerna. Hennes klädsel var fel, koftan räckte till knäet över en kort kjol, strumporna tittade fram och hon uppträdde som en slyngelaktig pojke, pratade som en karl, skrattade alltför högt och följde inte den goda umgängestonen.

Salongerna hade också politisk betydelse. 1646 spelade salongsvärdinnan de Longueville en viktig roll i trettioåriga kriget. Just när fredsförhandlingarna hade skurit sig kom hon till Münster med hela sitt följe. Företrädare för alla inblandade länder bjöds in till hennes salong där hon lanseerade franska som samtalsspråk och inte latin som annars var det gängse språket. Under sina salonger lyckades hon förmedla artighetens konst som slipade av de krigande människors råheter. Till middagarna lanserades sju föremål som

Geoffrins salong med läsning ur Voltaire 1755. Marie Thérèse Rodet Geoffrin har kallats skaparen av upplysningstidens salong och hennes upplägg blev stilbildande för salonger runt hela Europa. Målning av Anicet Charles Gabriel Lemonnier, ca 1812.

bildade ett så kallat *cuvert*: tallrik, sked, kniv, gaffel, servett, glas och tandpetare, något som var helt nytt under denna period då det främst var kniv, sked och händer som användes vid måltiderna.²

UNDER 1700-TALET FANNS det flera stora salonger i Paris och vår operaälskande kung Gustav III red ofta ner före franska revolutionen, deltog i salongerna och studerade den franska operan. Han verkar dock inte ha besökt den superrike familjen Neckers salong. Samtidigt med revolutionstiden gifte sig familjen Neckers dotter Germaine med den svenske ambassadören i Paris och blev den mycket berömda Mme de Staël von Holstein, mest känd som Mme de Staël. Hon gav salong under 1790-talet i Paris och flera politiska personer var hennes stamgäster. Hon var mycket oppositionell, Napoleon tröttnade på kritiken och hon förpassades till sitt slott i Schweiz. Hon fick inte komma nära Paris. Vintern 1812–1813 besökte hon Stockholm, gav salong och umgicks bland annat med en av sina vänner från 1790-talet, Jean Baptiste Bernadotte, mer känd som Karl XIV Johan.³ Sophie von Knorring skildrar i sin bok *Illusionerna* Mme de Staël på Amaranterbalen i Stockholm:

Men, o ve! Nu ramlar en illusion! Hos henne fanns icke ett drag av Corinne eller Delphine. Hon var en corpulent fru, mycket ramassé, utan tecken till gråce i sina rörelser,

med ett alltid bakåt lutat huvud, som tycktes med sina kvicka spelande ögon alltid titta i taket, varav kom att hennes mun alltid stod halvöppen, även när hon inte talade, men det var inte ofta. Av hennes klädsel fäste man sig nästan endast vid de tunga, tjocka, brokiga turbaner hon vred om huvudet och som nästan tycktes hänga på nacken.⁴

En känd salongsdam i Sverige var överstinnan Malla Silfverstolpe. Mallas salong i Uppsala inleddes hösten 1820 och hennes *jour fixe* var fredagar.⁵ Mallas förebild var Amalia von Helvig, som Malla hade lärt känna under Amalias besök i Stockholm år 1816. Amalia hade varit hovdam hos hertiginnan i Weimar och ingått i kretsen kring Goethe, Schiller, Herder och flera andra kring sekelskiftet 1800. Några år senare gifte Amalia sig med generallöjtnanten Karl von Helvig, flyttade till Berlin och genom honom kom hon på besök till Stockholm.

Till Mallas krets hörde bland andra familjen Erik Gustaf Geijer, Atterbom med familj, tonsättaren Adolf Fredrik Lindblad och flera kända uppsalabor. Hennes salong hade en öppen karaktär och vänners vänner som Carl Jonas Love Almqvist och gäster som kom resande till Uppsala var också välkomna. Våren 1825 reste Malla Silfverstolpe tillsammans med Geijer och Lindblad ner genom Tyskland och landade så småningom i Berlin där Malla bodde hos Amalia von Helvig under nästan ett år.⁶ Genom Amalia von Helvigs

salong kom Malla in i andra salonger, till exempel familjen Mendelssohns salong där det gavs musik under söndagens förmiddagar med sonen Felix som dirigent. Hon var också gäst i familjen Savignys och Bettina von Arnims salonger. Speciellt intressant var Bettina von Arnim, tyckte Malla och här var det sällskapsliv och litteratur som stod i centrum. Vi ska avsluta med ett citat från en av Mallas salonger i Uppsala under 1840-talets början. Det är författaren Thekla Knös som berättar:

Alla fredagsaftnar samlades man. Hur trevligt såg det ej ut, när man trädde in i detta stora väl upplysta rum! Fortepianot står öppet, de stora gammalmodiga länsstolarna prunka i sitt grönblommiga siden ... Vid det stora blå och vita ostindiska porslinsbordet susar theköket, ...

Med klar, ljudelig röst, med liv och känsla läser nu värdinnan själv. Ibland gör hon en paus och framkastar en fråga till Geijer ... Med ett par innehållsrika ord kastar han ett nytt ljus över ämnet, ... »Vad säger Atterbom om detta?« Ljuder nu den läsandes röst ... Skalden far upp ur sina drömmar och utvecklar sina tankar.

Efter läsningen sjöng Ava Wrangel och Thekla Knös skriver:

O, kunde jag låta några av dessa toner ljuda, man skulle då förstå den förtrollning, som fångslade gamla och unga, när hon sjöng ... varje sång, varje poem framträdde helt, förklarar, röjande sin innersta skönhet ...

Nu nämnde den ena efter den andra sin älsklingsång, och så kunde det fortgå långt in på natten, om ej förståndiga mödrar uppmanat sina döttrar att lägga in sina arbeten, »lägga in och cederar« som det kallades, ty man måste alltid cederar, försaka något, som man ville höra.⁷ ■

C.G.H. Mörners skildring av ett musikaliskt sällskap, ca 1830. En yngre dam spelar taffelpiano under vägledning av sin väninna. Två män i frack står uppmärksamta bredvid medan resten av sällskapet döljer sina gäspningar bakom händer och solfjädrar. Mannen längst till vänster har redan somnat.

Foto: Malmö museum, Vladimira Tabdková.

Malla Silfverstolpe.
Teckning av Maria
Röhl 1843.

Foto: Wikimedia Commons.

Lyssna till Eva Öhrströms föredrag *Malla Silfverstolpe och det öppna rummet. Om salonger i aristokratiska kretsar* på Riddarhuset den 6 maj kl. 18.00

Läs mer på riddarhuset.se

Noter

¹ Öhrström, 2022, s 20–28.

² Öhrström, 2022, s 28.

³ Öhrström, 2022, s 59.

⁴ von Knorring, 1965, s 81. Öhrström, 2022 s 58.

⁵ Öhrström, 2022, s 167. Det finns ganska stor litteratur kring Malla Silfverstolpe och hennes vänner. Hon behandlas bland annat i följande av mina texter: 1987, 1993 och 2016. Hon skildras i en biografi av Ingrid Holmqvist 2000 och Malla Silfverstolpes memoarer band 1–4, 1908–1911 är den ursprungliga källan.

⁶ Öhrström, 2022, s 120.

⁷ Öhrström, 2022, s 173–174. Från Thekla Knös, 1881.

Litteratur

Beasley, Faith: *Salons, History and the Creation of Seventeenth-Century France. Mastering Memory*. Aldershot, Ashgate, 2006.

von Gleichen-Russwurm, Alex: *Det galanta Europa. Den förnämna världens sällskapsliv 1600–1789, I–II*. Stockholm, Wahlström & Widstrand, 1919.

Holmqvist, Ingrid: *Salongens värld. Om text och kön i romantikens salongskultur*. Stockholm/Stehag, Brutus Östlings Bokförlag Symposium, 2000.

von Knorring, Sophie: *Illusionerna*. Stockholm, Natur & Kultur, 1965.

Knös, Thekla: *Efterlemnade anteckningar*. Red: Agnes Hamilton. Uppsala, 1881.

Silfverstolpe, Malla f. Montgomery: *Memoarer I–IV*, utgiven av Malla Grandinsson, Stockholm, Bonniers, 1908–1911.

Öhrström, Eva: *»Alla fredagsaftnar samlades man.« Salongsliv genom århundraden*. Stockholm, Natur & Kultur, 2022.

Opera på Österbybruk

Niklas Tamm förvaltar sin farfars farfars farfars passion

Jag har på Gamla Dar blifvit pin Kär i Jenny Lind. Hennes sång har lockat mer än En tår ur det gamla torra Ögat och Hennes Spel är Naturens och Oskuldens. Denna förträffliga Warelses uppträdande på Scenen, som öfverträffar allt hvad Wi i Sverige sedt och hört för enat, ger nytt Lif åt Wår Opera.

Så skrev operafantasten Per Adolf Tamm till sin sonhustru i ett av många brev som vittnar om hans stora förtjusning över den »svenska näktergalen«, Jenny Lind. Han var en av Sveriges rikaste män, en stor filantrop och mecenat med ett genuint intresse för konst och kultur.

Friherre Per Adolf Tamm ägde Österbybruk från 1802 till sin död 1856. Jenny

Lind ska ha besökt bruket 1845, kanske i anslutning till en av de många musikaliska salonger som Per Adolf ordnade på herrgården. 1916 såldes gården och i dag ägs den av en stiftelse.

År 2018 deltog Per Adolf Tamms barnbarns barnbarns barnbarn, Niklas Tamm, på en guidad visning på Österbybruk. Han blev omedelbart förälskad i den kulturhistoriska miljön, särskilt de gamla industrilokalerna »Vallonsmedjan« och »Ånghammaren«. Niklas, då nyligen färdigutbildad dirigent, klickade med guiden Marianne Sparrman, själv verksam som musiker, som nappade direkt på Niklas idé om att starta en sommaropera på området. Sagt och gjort! 2019 spelades

Text: Louise Ribbing.

Glucks *Orfeus och Eurydike* i den gamla vallonsmedjan. Efter pandemin gavs *Car-men* i »Ånghammaren«, en 600 kvadratmeter stor lokal som inrymmer flera hundra åskådare. Sedan har produktio- nerna blivit mer och mer ambitiösa, med uppsättningar som *Rusalka*, *Dido och Aeneas* och *Madame Butterfly*, samtidigt som publiksiffran ökat för varje år.

Årets föreställning blir Jules Masse- nets opera *Werther*. Niklas Tamm hoppas att många tar chansen att uppleva denna opera som med sagolikt vacker musik bär fram en stark berättelse om förbjuden kärlek, psykisk ohälsa och ond bråd död. ■

Missa inte: Opera på Österbybruk: 3, 5 och 6 juli 2025. Läs mer på osterbyopera.se

Dirigent Niklas Tamm.

Foto: Christopher Håstbacka.

Per Adolf Tamm föddes in i adliga ätten Tham år 1774. Vid riksdagen i Norrköping 1800 var Per Adolf en av fem personer som avsåg sig sitt adelskap. Han ändrade samtidigt sitt namn till Tamm. Tjugosex år senare adlades han med bibehållet namn (Tamm) och 1843 upphöjdes han till friherre.

Foto: Riddarhusets porträttsamling.

Porträtt i Adelskalendern

2025

I DEN 22: A UTGÅVAN av *Sveriges Adelskalender* 1899 infördes ett porträtt av redaktören Gabriel Anrep (1821–1907).

Året därpå infördes för första gången porträtt av åtta »mer framstående personer«, utvalda av Gabriel Anrep själv. Numera tar en kalenderkommitté fram förslag på vilka som ska pryda kalendern med sina porträtt. Tolv personer (sex män och sex kvinnor) väljs sedan ut av riddarhusdirektionen med hänsyn till yrkesverksamhet, ålder och insats för Riddarhuset. I 2025 års kalender har porträtt införts av följande personer:

Fru *Eva von Bahr*, f. 1968, maskör.

Herr *Johan Coyet*, f. 1947, advokat, fd vice ordförande i riddarhusdirektionen, fd riddarhusrevisor, rhGM.

Herr *Otto Drakenberg*, f. 1966, civilekonom, kammarherre, styrelseordförande, verkställande direktör, kommandator i Johanniterorden i Sverige, R-RJOHO.

Friherrinnan *Charlotte von Essen*, f. 1963, lagman, säkerhetspolischef.

Herr *Peder Hammarskiöld*, f. 1955 (†2024), advokat, adelsmötets ordförande (2022).

Herr *Gunnar von Heijne*, f. 1951, tekn.dr, professor, fil.dr h c Åbo Akademi, fd ordförande vid Nobelkommittén för kemi, KON:SGM8mserafb, LVA, LIVA.

Fru *Ingun Montgomery*, f. 1936, teol. lic. Dr Philos, teol. dr hc, Sverige och Norges första kvinnliga professor i teologi, LNVA.

Herr *Niklas Natt och Dag*, f. 1979, fil. kand., författare.

Fru *Eva von Oelreich*, f. 1944, fil.mag., fd ordförande vid Svenska Röda korset och vid Internationella Rödakors- och Röda halvmånerörelsens ständiga kommission.

Friherrinnan *Charlotte Ramel*, f. 1959, illustratör och formgivare.

Herr *Carl Tham*, f. 1939, fil.kand., fd statsråd, fd generaldirektör, fd ambassadör, fd riksdagsman, fd chef vid Olof Palmes internationella center, stKTyskrFO2kl.

Friherrinnan *Caroline af Ugglas*, f. 1972, konstnär, sångare, körledare.

Foto:

Ateljé Ugglå – Johan Coyet, Otto Drakenberg, Eva von Oelreich
Lennart Durehed – Charlotte Ramel
Viktor Johansson – Ingun Montgomery
Love Larson – Eva von Bahr
Philip Laurell – Peder Hammarskiöld
Heinz Liljedahl – Caroline af Ugglas
Gabriel Liljewall – Niklas Natt och Dag
Kristofer Ljungqvist – Carl Tham
Jonas Sahlström – Gunnar von Heijne

Eva von Bahr.

Johan Coyet.

Otto Drakenberg.

Charlotte von Essen.

Peder Hammarskiöld.

Gunnar von Heijne.

Ingun Montgomery.

Niklas Natt och Dag.

Eva von Oelreich.

Charlotte Ramel.

Carl Tham.

Caroline af Ugglas.

Lådorna i källaren

Vad gör man med farfars lockar?

Text & foto: Carl Fredrik Holtermann, författare och föredragshållare.

MIN FAR VAR bara tjugo år när han fick ansvaret för släktens familjearkiv. Redan då var det mycket att ta hand om. I generationer har framför allt kvinnorna på pappas sida varit bra på att samla och spara släkthistorien. De gamla fotoalbumen är många. Korrespondens med vänner, släktingar och kungligheter har sparats i buntar med prydligt knutna rosetter. Dagböcker, likpredikningar och sigillstamplar från 1600-talet. Historia kopplat till Oscar I:s, Oscar II:s och änkedrottning Desiderias hovstater. Menyer från slottsmiddagar och furstehov, ordensbrev, gårdsräkenskaper, barnteckningar, kartor, egenhändigt gjorda sjökort, zeppelinarbiljetter och annat. På en gammal

mapp står det »Brännes vid min död«. Den mappen är också den mest tummade.

Min far valde ut några väldefinierade släktprojekt i det oöverskådliga materialet. Projekten sysselsatte honom i nästan femtio år. När pappa gick bort förra året blev det min tur att ta över hanteringen av släktarkivet. Med viss bävan. Jag hade ju anat pappas frustration över ansvaret ibland. »Det är oändligt«, klagade han. Samtidigt hade jag beundrat hans nit och outtröttliga intresse för detaljerna som många gånger påminde om ett detektivarbete.

Nyligen uppskattade jag omfånget till cirka 17 flyttlådor. Men det är svårt att veta exakt. Förra hösten hittade vi en

liten vacker ask som på något sätt hade undgått oss och som ingen verkade ha öppnat på över hundra år. I asken låg något som först såg ut att vara en peruk, men som visade sig vara min farfars blonda lockar från 1905.

HUR HANTERAR MAN ett stort familjearkiv och räddar det från att förstöras eller förlora sin kontext? Hur väcker man yngre generationers intresse för sin släkthistoria? Vad gör man med sin farfars lockar?

Att ta hand om ett familjearkiv kräver omsorg och planering. Idén med ett arkiv är ju att säkerställa att materialet bevaras för framtida generationer. Jag vet familjearkiv som påminner om salarna i Vatikanens bibliotek. Luftfuktigheten och temperaturen håller precis rätt nivå. Dokument och föremål förvaras i brandsäkra skåp. Allt är larmat. Men sådana privata arkiv hör till ovanligheterna. Oftare förvaras familjeklenoderna i en gammal kista eller uppe på vinden, i lådor och arkivmappar. En släkting refererade alltid till familjearkivet som »Det dåliga samvetet«. En vän kallade sin släkts samlingar för en »beau désordre«.

Till alla de som ibland känner av det där dåliga samvetet har jag här sammanställt en kom ihåg-lista baserad på rekommendationer från Riksarkivet, Riksantikvarieämbetet, Svenska Arkivförbundet och Sveriges Hembygdsförbund. Angriper man det hela steg för steg, blir det så mycket lättare. Är man flera som delar på det, håller man tempot och fastnar inte i familjehemligheter och kärleksbrev från 1890-talet.

Arkivet rymmer fotografier, brev, föremål med mera från släkterna Holtermann, von Rosen, Fleming af Liebelitz samt de amerikanska släkterna Jessup och Moore.

1. Bevarande och förvaring är nummer ett!

Förvara arkivmaterial i en stabil miljö med kontrollerad temperatur och luftfuktighet. Undvik direkt solljus och stora temperaturvariationer, då dessa kan skada materialet. Brev och dokument förvaras i arkivbeständiga mappar och lådor. Undvik gem och plastfickor som kan innehålla skadliga ämnen. Placera fotografier i syrafria fickor eller omslag. För album, säkerställ att sidorna inte klistras ihop och att materialen är syrafria. Kom ihåg att äldre filmer och fotografiska negativ kräver specialtjänst för säker hantering. Kontakta en arkivarie vid behov. Och glöm inte: brandfarlig nitratfilm ska inte förvaras i hemmet!

2. Förberedelse för deposition eller donation

Inled dialog med den institution du planerar att donera till, exempelvis Riksarkivet. De kan ge specifika instruktioner och hjälpa till med dokumentation. Diskutera även med familjen. Vid deposition behåller du äganderätten, medan en gåva

överförs till mottagaren. Du kan även välja att reglera vem som får tillgång till arkivmaterialet.

3. Sortering av material

Bevara materialets ursprungliga ordning och sammanhang. Sortera först efter arkivbildare och därefter efter materialtyp, såsom brev, fotografier och filmer. Helt enkelt: blanda inte din farfars fars arkiv med din farmors arkiv.

4. Digitalisering

Digitalisering är resurskrävande. Prioritera de mest värdefulla delarna av arkivet. Använd hög upplösning (minst 300 dpi för dokument och 600 dpi för fotografier) och spara i hållbara filformat som TIFF eller PDF. Notera kontext och skapa en förteckning över innehållet.

5. Tillgängliggörande

Skapa en översikt över arkivets struktur och viktiga personer. Detta underlättar för kommande generationer att navigera i

materialet. Engagera familjemedlemmar genom storytelling, tematiska fotoböcker eller en enkel släktwebb med biografier och anekdoter.

DET FINNS HUR mycket som helst att säga i ämnet, inget familjearkiv är det andra likt, men genom att följa dessa råd får du en god grund i arkivarbetet.

Lycka till!

P.S. Farfars lockar ligger kvar i sin låda. I vår släkt är vi dåliga på att göra oss av med saker. ■

Carl Fredrik Holtermann är engagerad som representant för privata arkiv i Riksantikvarieämbetets »Nationellt nätverk för digitalt kulturarv«. Nätverket samordnas av Riksantikvarieämbetet och samlar museer och andra kulturarvsaktörer över hela landet för samarbete och för att dela kunskap och kompetens på det digitala området. Organisationer välkomnas som medlemmar.

Donationer, depositioner och förvärv

november 2024–mars 2025

Text & foto: Göran Mörner, riddarhus-genealog.

DONATIONER

Trolle

Greve Gustaf Trolle-Bonde, Trolleholms gods, Svalöv, har donerat de Trolleska fideikommisshandlingarna för Trolleholm, Trollesund, Trollenäs med Fulltofta samt Trolleberg (senare Trolle Ljungby). Se separat artikel.

af Flodin

Fru Marianne Sandels, Uppsala, har donerat en sigillstamp med vapnet för utdöda adliga ätten af Flodin nr 2162. Sköldebrevet för samma ätt är sedan 1905 genom ett testamentariskt förordnande donerat till Riddarhuset och beskrivs i denna artikel.

Marianne Sandels fick stampen i arv efter sin mor Ulla Sandels, född Nordblad (1915–2023), vars farfar Carl Immanuel Nordblad (1843–1921) var gift med Gertrud Fornell (1853–1875). Gertruds mor var Hedvig Ulrica Gustava af Flodin (1815–1886), gift med

prosten Eric Fornell. Hedvig Ulrica Gustava af Flodin ärvde troligtvis stampen av sin fader Gustaf Adolf Flodin, adlad af Flodin (1782–1827).

Överhovpredikanten och ordensbiskopen, sedermera biskopen i Västerås, Johan Gustaf Flodins (1741–1808) två barn adlades för faderns förtjänster på Stockholms slott av Gustav IV Adolf med namnet af Flodin. De som adlades var, sedermera ryttmästaren, Gustaf Adolf Flodin (1782–1827) och hans syster, Margareta Ulrica Flodin (1777–1834). Ätten introducerades den 21 januari 1800 under nr 2162. Ätten utslocknade den 26 november 1903.

Vapnet är delvis talande med en silverström (flod) som delar skölden i rött och blått. I det övre röda fältet syns en gyllene krona som troligen syftar på Johan Gustaf Flodins tjänst som överhovpredikant. I det nedre blå fältet syns ett dubbelkors (patriarkalkors) i guld som syftar på hans tjänst som ordensbiskop. Möjligen kan de två stjärnorna i silver

representera Johan Gustaf Flodins två barn.

Tornérhielm

Huvudmannen, herr Lars Tornérhielm, Saltsjöbaden, har omvandlat det sedan 2019 av honom på Riddarhuset deponderade sköldebrevet i original för adliga ätten Tornérhielm nr 1656 till donation.

Ryttmästaren vid Upplands femmänningskavalleriregemente sedermera premiärkaptenen vid Nylands dragonregemente, Abraham Salmoon (1692–1730), adlades den 8 september 1719 i palatset i Stockholm av Ulrika Eleonora med namnet Tornérhielm. Ätten introducerades 1720 under nr 1655.

Vapnet är talande med en hjälm i det översta fältet i en fyrstyckad sköld i blått och guld. De gyllene lansarna, avsedda för tornerspel, i hjälmprydnaden anspelar på namnet. Övriga krigarattribut för en kavallerist är moletten (sporrklingan) av silver i nedersta fältet och de två standaren (ryttarfanorna) i hjälmprydnaden.

Adliga ätten af Flodin nr 2162.

Adliga ätten af Flodin nr 2162, sigillstamp.

Adliga ätten Tornérhielm nr 1655.

Ekestubbe

Herr Jens Christer Lassen, Flen, har donerat sköldebrevet i original samt Kristinas bekräftelsebrev i original för adliga ätten Ekestubbe nr 285.

Ryttmästaren vid Stålhandskes regemente, sedemera majoren och kommentanten på Åbo slott, Henrik Larsson (död 1660), adlades den 6 september 1639 i Västerås av Kristinas förmyndarregering. Ätten introducerades den 15 februari 1642 under nr 285. Ätten utgick på svärdsidan den 18 juni 1971 och på spinnsidan den 7 november 1981.

I många fall när Kristinas förmyndarregering hade adlat personer lät Kristina senare, när hon hade tillträtt som myndig regent, utfärda bekräftelsebrev på adelskapet. Dessa innehåller normalt sett inte någon vapenritning eller blasonering. Detta bekräftelsebrev (även kallat konfirmerationsbrev eller stadfästelsebrev) för Henrik Larsson, adlad Ekestubbe, är utfärdat den 23 augusti 1649 på Stockholms slott av Kristina.

Vapenbilden i sköldebrevet är utsökt målad. Vapnet är talande och föreställer en naturligt färgad ekstubbe i ett grönt fält. På vapenplåten i Riddarhussalen är dock motsvarande fält målat i silver eller ljusblått. I hjälmprydnaden står, mellan två vesselhorn, ett svärd stucket genom ett eklöv.

Vapnet kan vara en kombination av både två namn och vapensköldar. Henrik Ekestubbes moder Brita Henriksdotter hörde till släkten Ekelöf som var besläktad med släkten Stubbe.

DEPOSITIONER

Printzsköld

Syskonen Philippa Printzsköld, Mölnbo, och Hack Printzsköld, Mölnbo, har deponerat sköldebrevet i original för adliga ätten Printzsköld nr 2134 med tillhörande originalresolution, approberad vapenskiss och kvittenser.

De två bröderna, ledamoten av lagkommissionen och kommerserådet Paul Printzell (1738–1819) och bergmästaren i Västerbotten, sedermera lagmannen, Eric

Adliga ätten Ekestubbe nr 285.

Adliga ätten Printzsköld nr 2134.

Roland Printzell (1735–1802), adlades i nämnd ordning den 19 augusti 1778 på Drottningholms slott av Gustav III med namnet Printzsköld. Ätten introducerades den 15 maj 1782 under nr 2134.

Vapnet är delvis talande genom hjälmprydnaden i vapnet – en pansarklädd arm som håller en liten oval sköld med ett rött kors. Vapnet i sig är i silver och omgivet av en blå bård. I silverfältet syns en naturligt färgad högerhand som visar sin handflata. Möjligen kan detta vara »rättvisans hand« och avser då Paul Printzskölds juridiska bakgrund. I den blå bården finns två sjuuddiga stjärnor av guld. Kanske är dessa »stella chemica« som är ett bergsmannaattribut som då syftar på Eric Rolands Printzskölds ämbete som bergmästare i Västerbotten. Även brödernas fader, Peter Roland Printzell (1696–1781), var verksam som bergsfogde.

Minerva

Riddarhusets kunskapsdatabas fortsätter att fyllas på med föremål och bilder. Den senaste perioden har bland annat följande poster lagts till.

- Cedercronas vapenbok från 1746 (562 sidor) i sin helhet.
- Riddarhusets samtliga 54 tavlor föreställande lantmarkskalkar.
- Riddarhusets samling om 163 vapenritningar.

Adliga ätten Printzsköld nr 2134, skiss.

En vapenskiss är en handling som föregår utfärdandet av själva sköldebrevet och som definierar vapnet med dess blasonering. I det här fallet är skissen utförd av Carl von Schönfelt (1746–1784), som blev riddarhussekreterare 1782, och approberad (godkänd) av Gustav III.

Rabenius

Huvudmannen, herr Ingel Rabenius, Stocksund, har deponerat en sigillstamp, en stans och en kliché med vapenskölden för adliga ätten Rabenius nr 2311. Samtidigt förnyades även den redan befintliga depositionen från 2003 av den approberade vapenskissen för ätten. Sköldebrevet för samma ätt är sedan 1972 deponerat i Riddarhuset och beskrivs i denna artikel. Professorn i juridik vid universitetet i Uppsala, Lars Georg Rabenius (1771–1846), adlades jämlikt 37 § 1809 års regeringsform, innebärande att endast

huvudmannen innehar adlig värdighet, den 14 juni 1834 på Stockholms slott av Karl xiv Johan med bibehållet namn. Ätten introducerades den 13 juni 1836 under nr 2311.

Vapnet är delat i rött och blått genom en gyllene bjälke. I blasoneringen används ordet bjälke. Den här bjälken är dock tecknad så pass smal att den i korrekt heraldisk terminologi borde kallas kavle eller sträng. I det röda fältet syns en lyra omgiven av korslagda lagerkvistar, allt i guld, som kan åsyfta Lars Georg Rabenius post som Uppsala universitets rektor. I det blå fältet finns en våg i silver med jämmt hängande skålar som symboliserar hans juridiska bakgrund. I hjälmprydnaden står två biskopsstavar i silver

som antagligen representerar rättskunskap inom kyrkolagen. De två stjärnorna mellan stavarna kan vara hämtade från vapenskölden för Lars Georg Rabenius första hustru, Margareta Maria af Schultén (1790–1819) och halvmånen kan då vara från vapnet för hans andra hustru, Ebba Charlotta Bruncrona (1780–1852) och hans moder Anna Christina Bruncrona (1739–1827).

Vapenskissen är utförd av riksheraldikern Niklas Joakim af Wetterstedt (1780–1855) och signerad den 4 maj 1836 i Stockholm. Skissen är gillad (godkänd) av Karl xiv Johan.

Stampen, stansen och klichén kan behöva närmare förklaring av användningsområde. En stamp används när man

ska fästa ett sigill i vax eller lack på ett dokument. En stans är ett föremål i hårdare stål som nyttjas när vapnet ska slås i metallföremål som exempelvis silverbestick. En kliché används oftast för att överföra vapnet i tryck på papper som visitkort eller brevpapper. ■

Donera, deponera eller digitalisera

Många sköldebrev finns i privat ägo. Riddarhuset vill gärna ta del av dessa och erbjuder därför en kostnadsfri digitalisering av föremålen med högupplöst skanning. Innehavaren av sköldebrevet erhåller ett USB-minne med bilderna. Vi är också tacksamma för aktuella uppgifter om innehav av sköldebrev, i privat ägo eller på offentliga institutioner.

Vi vill passa på att påminna om möjligheten att på ett tryggt och säkert sätt och utan kostnad kunna deponera eller donera sköldebrev i Riddarhusets arkiv. Ta gärna kontakt för närmare information:

goran.morner@riddarhuset.se
tel. 08-723 39 95.

Adliga ätten Rabenius nr 2311. Till vänster högst upp: sigillstamp, stans och kliché. Under: vapen ur sköldebrevet. Övan: vapenskiss.

Trolleska fideikommiss-testamenten

GREVE GUSTAF TROLLE-BONDE har till Riddarhuset donerat fideikommiss-handlingarna för Trolleholm, Trollesund, Trolle- och Trolleberg samt Fulltofta (senare Trolle Ljungby). I ett brev till Riddarhuset sammanfattar han:

Jag hade för avsikt att donera dessa handlingar redan 2020, men coronapandemin kom emellan. Nu hoppas jag att dessa handlingar ska må bra i Riddarhusets säkra klimatvalv, in i den framtid vi måste våga hoppas på. Materialet kan ju ha viss betydelse för diverse forskningsgrenar – juridik, personhistoria, agrar historia, ekonomisk historia och diverse andra avknoppningar. Trots sitt anspråkslösa yttre.

Här ger han en bakgrund till handlingarna: Fredrik Trolle (1693–1770) och Brita Ramel (1695–1732) gifte sig år 1720. Fredrik ägde Näs (Trolle- och Trolleholm), vilka hans farmor bytt till sig från familjen Thott mot två egendomar på Själland. Dessutom köpte han Fulltofta och Värpingegodset (Trolleberg) i vilket även S:t Peders kloster gods kom att ingå. Brita ägde Borgeby och Klågerup i arv efter modern.

Deras äldsta barn, Wiveka, gift Bonde, ärvde som fideikommiss Trolleholm och som privat egendom Borgeby/Borreby. Barn nummer två, Sophia Elisabeth Augusta, gift Löwen, ärvde ett kapital, vilket år 1800 användes till förvärvet av Ludgonäs, som i sin tur år 1809 kom att kallas Trollesund. Barn nummer tre, Arvid, ärvde Klågerup från sin mor, men när det gällde fideikommisset »hoppades han över« till förmån för sin son Fredrik,

som ärvde två självständiga gods, Trolle- och Fulltofta som fideikommiss. Barn nummer fyra, Hilla Brita (Helena Birgitta), gift Wachtmeister, ärvde Värpingegodset (inklusive S:t Peders kloster), Trolleberg, år 1830 utbytt (som fideikommiss) mot Ljungby, Trolle Ljungby.

Sammanlagt fördelades sju gods, varav fem blev fideikommiss (barnbarnet Fredrik Trolle ärvde ju två). Den sammanlagda arealen av dessa egendomar (fideikommisen och de privatägda godsen) är svåra att precisera men var nog över 25 000 hektar den gången. Senare har naturligtvis vissa förändringar uppstått, både uppåt och neråt. (Detta får en framtida kalenderbitare gärna undersöka!)

Hos majoriteten av svenska fideikommiss vilar den så kallade fideikommissnaturen på en enskild persons testamentariska förordningar. Det finns alltså ingen egentlig Fideikommisslag (möjligen 1689 års »testamentstadga«) – däremot en Avvecklingslag av den 6 december 1963.

Det första av de Trolleska fideikommisen som upplöstes var Trolleholm (1969), följt av Trolle- och Trolleberg (med Fulltofta som gjorts till ett penningfideikommiss år 1918), Trollesund och Trolle Ljungby (det sista ännu oklart, 2024).

Enligt Fredrik Trolles förordnande skulle alla fideikommisen ärvas av äldste son efter äldste son. Tog de manliga arvingarna slut inom alla fyra familjerna övergick det hela till kvinnolinjen – men fortsatt skulle Trolle-namnen läggas till släktnamnet, till exempel Trolle-Myrefjäll. Om även kvinnolinjen tog slut skulle alla fideikommisen tillfalla Wadstena

Text: Gustaf Trolle-Bonde.

Krigsmanshus, vilket aldrig blivit aktuellt – både hängslan och livrem, så att säga!

Vid varje arvsfall inom de berörda fideikommisen skulle de båda originalfideikommissbrevens visas upp – inte minst viktigt vid eventuella tvister om successionen, vilket förekommit vid flera tillfällen under de senaste 250 åren. Det cirkulerar åtskilliga vidimerade kopior, varför originalen nog aldrig mer ska behöva ge sig ut på turné igen.

Wiveka Trolle ska ha varit sin fars värdinna och själsfrände efter modern Britas död 1732, då de fyra barnen var mellan fyra och elva år gamla. Alltsedan Fredriks död 1770 har dessa två testamenten förvarats av ättlingarna Trolle-Bonde. ■

Greve Gustaf Trolle-Bonde förevisar riddarhussekreterare Erik Drakenberg de donerade fideikommisshandlingarna.

Foto: Göran Möller.

Foto: Ingvar Hedenrud

Foto: Ingvar Hedenrud

Foto: Ingvar Hedenrud

Vi gjorde det!

Riddarhuspalatsets stora interiörrenovering
2023–2024 genomfördes av några av landets
främsta entreprenörer.

Foto: Jens Reiterer.

RINGH PROJEKT AB

konservering.se

LEWAN arkitektkontor

lewan.se

ROSERSBERGS
BYGGNADS AB

rosersbergsbygg.se

Ljusdesign

ljusdesign.se

Elektriska aktieföretaget
LENNSTRÖM

Stockholms elinstallatör sedan 1919.

lennstromel.se

ZENITA SECURITY

PART OF PROSERO

zenita.se

BSL

BRANDSKYDDSLAGET

bsl.se

kopal

www.kopal.se 08-517 600 00

EXPERTEN PÅ
STORA KÖK

kopal.se

linoljemalarna.se

Ingvar Hedenrud
Kulturbyggnad AB

Restaureringskonsult i historiska byggnader
Puts, sten, måleri et cetera

kulturbyggnad.se

RÖRRESULTAT AB
EN ENTREPRENÖR ATT LITA PÅ®

rorresultat.se

Palatsfonden

lever vidare

PALATSFONDEN instiftades i samband med insamling av medel till Riddarhusets stora interiörrenovering 2023–2024. En donationstrappa togs fram där givare av gåvor om 50 000, 100 000 och 500 000 kronor erhåller ett tack i form av en medalj i brons, silver eller guld. Alla som donerar får ett tackkort, oavsett storlek på donationen, och ett tack framfört i *Arte et Marte*.

Palatsfonden lever vidare för kommande projekt till förmån för palatsets underhåll och estetiska värde.

Alla bidrag mottages tacksamt! Givare som skänker över 50 000 kronor fram till november 2026 (jubileumsåret) kommer att erhålla en medalj enligt donationstrappans modell.

FÖR BIDRAG TILL PALATSFONDEN 21 NOVEMBER 2024 – 1 MARS 2025 ÖNSKAR RIDDARHUSDIREKTIONEN FRAMFÖRA SITT VARMA TACK TILL:

Thord Bonde
Michael Cronstedt
Jan de Besche
Christoffer Ekströmer
Lars von Engeström
Jörgen Fock
Ellen Ridderstolpe Jakobsson
af Jochnick Foundation;
Robert af Jochnick
Fredrik af Kleen
Bertil och Birgitta af Klinteberg

Magnus Lindén
Louise och Hugo Nordenfelt
Göran Olivecrona
Marianne och Gustaf Ramel
Robert von Schedvin
Hjördis von Schéele
Susanne Pålman Skeppstedt
Bengt Strömberg
Henrik Tham
Olof Wijnbladh

PALATSFONDEN

123-269 14 34

Skänk gärna ett bidrag till Riddarhusets Palatsfond via BG 5933-7972 eller genom att Swisha 123 269 14 34

Jubileumsprodukter

Säljes till förmån för palatsfonden

Slipsar med adelns rangkronor, manschettknappar med devisen »Arte et Marte« eller sigillet med Mars och Minerva och en vacker sidenscarf med motiv från plafondmålningen i Riddarhussalen. Det nya sortimentet i Riddarhusets webbutik är särskilt framtaget till jubileumsåret 2026 och allt överskott går oavkortat till Palatsfonden.

riddarhuset.se/butik

Foto: Göran Möner.

Meddelanden

från Riddarhuset

Verksamhet

Adelsmötet öppnade den 15 februari 2025 och mötet gick helt enligt plan, vilket till stor del är tack vare Riddarhusets evenemangsansvarige, Karin Lilliehöök Kihls, grundliga förberedelser. Läs gärna referatet från adelsmötet i detta nummer av *Arte et Marte*.

Palatsrenoveringen är nu färdig och slutbesiktningen genomfördes den 16 december 2024, utan några anmärkningar. Lantmarskalksvåningen, Stenhallen, övre trapphallen och Riddarhussalen har nu nya ytskikt och ny belysning. Därtill har en hel del tekniska system uppdaterats, bland annat nya elstammar och en ny elservis i källaren, bättre ventilation och avlopp samt ett helt nyrenoverat restaurangkök.

Målet för insamlingen till palatsrenoveringen var satt till 11 miljoner. I slutet av 2024 nådde vi totalt 14,9 miljoner i insamlade medel! Det är verkligen fantastiskt vilken generositet och vilket engagemang ni medlemmar visat vårt gemensamma Riddarhus.

I februari månad, en vecka före adelsmötet, blev stamtavleprojektet färdigt. En stor insats av Riddarhusets genealogiska avdelning. Under tolv år har arbetet pågått i olika konstellationer, men alltid med noggrannhet som ledstjärna. Vi har nu redigerat och uppdaterat samtliga på Riddarhuset introducerade ätters stamtavlor, utdöda ätter såväl som fortfarande. Riddarhusdirektionen föreslår adelsmötet att dessa under 2026 ska publiceras digitalt, tillgängligt för alla. En digital publicering kan bara innehålla avlidna personer och för levande medlemmar hänvisar vi fortsatt till *Adelskalendern*. Vår fina jubileumsutgåva i sammetsband och silvertryck finns till försäljning på Riddarhusets hemsida, och går även att köpa på plats i Riddarhuset.

Medlemsträffarna runt om i Sverige är nu avklarade och det har varit ett sant nöje att tillsammans med delar av riddarhuskansliet genomföra dessa.

I höstas genomförde vi den nu traditionsenliga medlemsträffen för de ättemedlemmar som under året blir myndiga, det så kallade 18-årsminglet. Det är alltid lika roligt att berätta om vår verksamhet för kommande generationer. ■

Erik Drakenberg, riddarhussekreterare

Digitalisering

Gå gärna in på Riddarhusets hemsida och sök dig fram till databasen Minerva, som löpande uppdateras med nytt material såsom sköldebrev, fotografier och vapenbilder. Nytt material presenteras som nyhet på Riddarhusets hemsida, liksom på Minervas startside. ■

Erik Drakenberg, riddarhussekreterare

Internationellt

Höstens CILANE-möte arrangerades i Paris av *Association d'Entraide de la Noblesse Française* (ANF). Riddarhuset representerades av undertecknad och Riddarhusets kommunikationsansvarige, Louise Ribbing, som numera ingår i CILANES webteam. Clarence von Rosen är RAUKS representant i CILANE. Under mötet i Paris valdes till ny koordinator Daniel de Petri Testaferatta Marchesino of San Vincenzo Ferreri från Malta, som representerar *Committee of Privileges of the Maltese Nobility*. Under mötet fördes en diskussion om medlemskap i CILANE för den polska adelsföreningen företrädd av greve Xawery Konarski. Arbetet fortgår och när en formell ansökan kommer tas ställning till ett framtida medlemskap. ■

Erik Drakenberg, riddarhussekreterare

Medlemsträff på Riddarhuset för 18-åringar.

Foto: Karin Lilliehöök Kihl.

Värdepappersförvaltning

Det blev inte det sedvanliga »tomterallyt« i december månad. Marknaden fokuserade på vilken politisk inriktning Trump skulle ta efter det amerikanska valet, på global geopolitik samt på hur global BNP skulle utvecklas under 2025. Den amerikanska centralbanken FED och den europeiska centralbanken ECB sänkte räntan vardera med 25 punkter under 2024 års sista månad. Även Riksbanken beslutade som väntat att sänka räntan med 25 punkter och har nu sänkt räntan med 150 punkter i ganska snabb takt sedan maj 2024. Marknaden förväntar sig nu att styrräntan ligger kvar på nuvarande nivå fram till slutet av 2026.

Det blev därmed en försiktig avslutning på året för Stockholmsbörsen och året som helhet blev ett mellanår med en avkastning om 8,55 procent. Hercules Investeringsfond steg med drygt 15 procent under året och har nu ett förvaltad kapital på nästan 5 miljarder kronor, ett nytt rekord!

Det som främst sticker ut är den stora skillnaden i avkastning mellan börserna i USA och resten av världen. S&P 500 steg med 25,5 procent, det tekniktunga Nasdaq med 30,7 procent och MSCI World med 30,11 procent. Uppgångarna är till stor del driven av »Magnificent seven«-bolagen, som tillsammans steg med hisnande 63 procent. Bortsett från dessa teknikjättar var 2024 något av ett mellanår för aktier även i USA.

USA fortsätter agera draglok främst genom en urstark tjänstesektor samtidigt som arbetslösheten förblir låg. I Europa råder fortsatt ekonomisk kontraktion och både tysk

Riddarhussalen var fullsatt när Kristina Ekerö Eriksson föreläste om Axel von Fersen d.y. och Marie Antoinette.

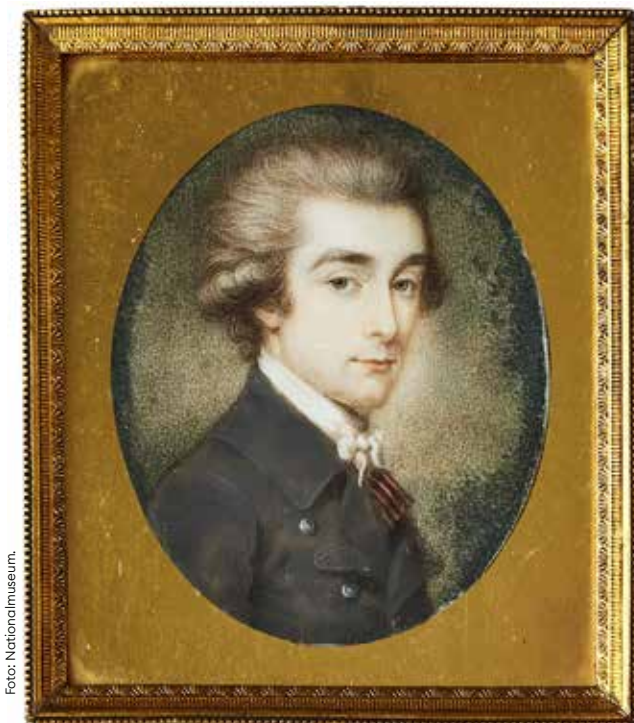

Foto: Nationalmuseum.

och fransk tillverkningsindustri sjönk mer än väntat. Kinas ekonomi har fortsatt utmaningar med svag inhemsk efterfrågan, hög ungdomsarbetslöshet och en utdragen nedgång inom fastighetssektorn.

De globala orosmolnen med stigande statsskulder, protektionism och geopolitisk osäkerhet kommer tyvärr finnas kvar även under 2025.

Svensk ekonomi har visat svag tillväxt under 2024, om än aningen bättre än 2023. Den svaga kronan har hjälpt exporten men konsumtionen står och stampar på grund av fortsatt effekt av överkonsumtion under pandemiperioden samt högre inflation och räntor.

För 2025 synes att fortsatt fallande räntor, en mer expansiv finanspolitik och stigande reallöner borde hjälpa till att få fart på den svenska konsumtionen och utsikterna för Sverige är ändå bättre än för många andra länder. Som helhet bör 2025 bjuda på ett ganska bra börsår men börserna är mycket känsliga så det lär också bli ett år med volatilitet. ■

Sten Ankarcrone, kassadirektör

Domämförvaltning

Nyligen avslutades slutbesiktningen av värmeanläggningen på Löfstad slott med gott resultat. Slottet värms nu upp med bergvärme via åtta borrhål om 200 meter styck. Installationen har gett omedelbar effekt och den tidigare kalla gästrumsvåningen har nu cirka 15 grader även vintertid.

Ovanvåningen på Stjärnevik har renoverats tillsammans med hyresgästen till ett bra resultat. I närhet till huvudbyggnaden ska sommarlägenheter göras om till åretruntbostäder. Vid Utdala renoveras ett hus från grunden. Utöver det har ett antal tak ersatts.

Vid Kronovall har renovering av slottets södra sidas fönster genomförts. Slottets krögare har slutat sin verksamhet och vi söker nu efter en ny restauratör som kan driva verksamheten. Om någon läsare har en kontakt därvidlag så emottas denna tacksamt. Virkespriserna har bidragit till att mildra den ekonomiska förlusten av arrendator i slottet. ■

Axel Lagerfelt, domändirektör

Kulturprogram

Vårens föreläsningsserie uppmärksammar historiska kvinnor inom kulturens område – några välkända men åtskilliga i dag bortglömda. Programmet inleddes i januari med en kväll om Betty Gyllensvärd och hennes bevarade receptsamling från 1800-talets andra hälft. En föreläsning om relationen mellan Marie Antoinette och Axel von Fersen d.y. lockade en stor publik till Riddarhuset, liksom de två föredragen om författarna Marika Stiernstedt och Frances Wachtmeister.

Den 8 april berättade historikerna My Hellsing och Gudrun Andersson om adliga konsumenter och shopping i

Stockholm under 1700-talet och den 6 maj talar författaren och professor emerita Eva Öhrström om Malla Silfverstolpe och hennes tid, när litterära salonger var vanliga i aristokratiska kretsar. I Riddarhusets egen regi äger en musikalisk och litterär salong rum den 11 maj, som avslutas med Afternoon Tea i Lantmarskalkssalen och Sällskapsvåningen.

Konsertprogrammet under våren bjuder på sedvanlig variation med ett utbud som spänner över klassisk musik, körsång och militärmusik. Uppsala domkyrkas gosskör och flickkör gästade Riddarhuset den 30 mars och Akademiska kören framför musik av nordiska tonsättare den 20 maj. Den 8 maj ges en vårkonsert av Karlbergs Musikkår. Drottningholms Barockensemble erbjöd en spännande gambatrio den 9 april. Vårens kulturprogram avslutas traditionsenligt med Stockholms Studentsångares nationaldagskonsert den 6 juni.

I höstens kulturprogram uppmärksammas bland annat den nyss avslutade interiörrenoveringen och att det i år gått 350 år sedan David Klöcker Ehrenstrahl fullbordade *Dygdernas rådslag*, Riddarhussalens magnifika plafondmålning.

Aktuellt kulturprogram återfinns alltid på www.riddarhuset.se och i Riddarhusets månatliga nyhetsbrev, prenumeration tecknas längst ner på hemsidans startside. ■

Rebecka M. Adelswärd, direktionsledamot med ansvar för kultur och vetenskap

Riddarhusets kulturstöd

Riddarhusdirektionen lämnar ekonomiskt stöd till enskilda och organisationer för projekt med anknytning till Riddarhuset och Ridderskapet och adeln, företrädesvis av historisk art. Ansökningarna om kulturstöd ska vara Riddarhuset till handa senast den 1 november varje år.

Sammanlagt inkom 19 ansökningar under 2024. Vid direktionens sammanträde den 13 december 2024 beslutades att följande projekt skulle tilldelas Riddarhusets kulturstöd som under 2024 uppgick till 200 000 kronor.

Anders Johansson: 15 000 kronor för studier av Verner von Heidenstams syn på naturen, inför ett bokprojekt.

Frans Kempe och Einar Lyth: 35 000 kronor för tryckbidrag till boken *Sista ritten*. År 1853 fick Livgardet till häst besök av två brittiska kavalleriofficerare som genomförde studier av olika länders kavalleri. Från sekundchef till fanjunkare leddes Livgardet till häst av officerare från den svenska adeln. I boken berättas om detta stockholmsbesök som kom att bli så viktigt för kavalleriets vidareutveckling – även internationellt.

Sörmlands museum: 40 000 kronor till tryckbidrag för publikationen *Ebba von Eckermann: handvävt mode från Sörmland till Amerika*. Mellan åren 1950 och 1980 var den lilla orten Ripsa i Sörmland ett centrum för en unik

Foto: Wikimedia Commons.

Riddarhusets kulturstöd går till Ersta diakoni för en konstnärlig gestaltning som belyser Marie Cederschiölds (1815–1892) gärning.

modetillverkning. Kläderna exporterades och såldes i Stockholm, Paris, London och New York. Under en period stod företaget för tio procent av svensk textilexport. Kvinnan bakom allt detta heter Ebba von Eckermann.

Martin Ståhl: 15 000 kronor avseende studier i Jakob Näfs ursprung och påstådda skotska adelskap – om utländska börsbrev. Genom samtida skotskt 1500-talsmaterial önskar sökanden vilja gå till botten med denna fråga och en gång för alla försöka få fram sanningen kring om uppgifterna stämmer. Undersökningens resultat kommer att presenteras i en längre artikel i *Svensk genealogisk tidskrift* under nästa år. Det genealogiska intresset är i detta sammanhang betydelsefullt.

Ersta diakoni: 35 000 kronor till konstverk. Marie Cederschiöld var Sveriges första utbildade sjuksköterska och diakonissa. 1851 tillträdde hon som föreståndare det nyöppnade Ersta sjukhus. Ersta diakoni är Sveriges största idéburna omsorgsaktör. Marie Cederschiöld hade ett motto: »ett vackert sjukhus bidrar till läkning.« För att belysa Marie Cederschiölds gärning planerar Ersta diakoni att placera ett konstverk i anslutning till entrén till Ersta sjukhus på Folkungagatan.

Gunnel Furuland: 30 000 kronor till formgivning och tryck av en publikation om Malla Montgomery-Silfverstolpes dagböcker 1852–1860. Avsikten är att skildra en åldrande adelskvinnas sista decennium i livet – en period som är tämligen obekant både personhistoriskt och litteraturhistoriskt.

Märta Holkers: 30 000 kronor till bilder och formgivning av boken *Gripen i myt och verklighet*. Boken handlar om gripens formutveckling i bildkonsten från omkring 1700 f. Kr. till i dag. Heraldiken utgör en betydelsefull del inom Riddarhusets sfär. ■

Ulf Gyllenhammar

Riddarhusets förtjänsttecken

I samband med Riddarhusets traditionella jullunch den 13 december 2024 delade direktionens ordförande Patrik Tigerschiöld ut tre förtjänsttecken till *Christina Neuman*, som i juni går i pension efter nio år som stipendie- och understödshandläggare, *Shahram Torgersson*, IT-konsulten som sedan 2004 varit en pålitlig samarbetspartner i framställandet av *Adelskalendern*, *William Crafoord*, som i över två decennier varit en flitigt anlitad och mycket omtyckt trubadur på Riddarhusets olika evenemang. ■

Mottagare av förtjänsttecknet 2024 från vänster: *Shahram Torgersson*, *Christina Neuman* och *Wille Crafoord*.

Foto: Karin Liljeboök Kihl.

EFTERLYSNING

Nu är det jul igen!

RIDDARHUSET DAMMSUGER Sverige efter adelns jultraditioner.

Vill du dela med dig av minnen från barndomens firande? Uppesittarkvällar med rimskaldande, paketinslagning och rykande lackstäng, recept på de godaste kakorna, sillinläggningar, julmumman, risgrynsgröt med gömd mandel, de olika jullekarna och ringdanserna, kanske släddpartier, julottan, annandagsjakten, kalkåkning, julkalasen, letande efter den perfekta granen, julgransplundringen och annat du minns från svunna jular.

Vår uppgift på Riddarhuset är att levandehålla adelns del av berättelsen om Sverige. Nu vill vi samla historier, bilder och sedvänjor från julen. Från landet såväl som staden. Stort som litet. Berätta för oss, så kan vi berätta vidare. Tanken är att detta ska samlas på vår hemsida, bli en artikel i *Arte et Marte* och kanske till och med sluta i en vacker bok om våra släkters jular.

Skriv ner dina minnen, skicka gärna med kopior av fotografier och sänd dem brevlades till Riddarhuset, *Arte et Marte*, Box 2022, 103 11 Stockholm eller via e-post: arteetmarte@riddarhuset.se. Varmt tack och – snart – en god jul!

Riddarhuset och GDPR

Riddarhuset inhämtar, förutom information från ättemedlemmarna själva, viss information från offentliga källor avseende ättemedlemmar som sedan behandlas i vissa register hos Riddarhuset som behövs för att Riddarhuset ska kunna fullgöra sina uppgifter.

För att du som ättemedlem ska få mer utförlig information om Riddarhusets behandling av personuppgifter och dina rättigheter finns ett dokument som beskriver hur Riddarhuset hanterar personuppgifter att läsa på Riddarhusets hemsida, riddarhuset.se.

Riddarhussekreteraren är kontaktperson för alla frågor som rör GDPR.

E-post: gdp@riddarhuset.se.

Sök ur Riddarhusets fonder!

Riddarhuset är anknuten förvaltare av 331 stiftelser. Medel ur dessa delas ut som stipendier och understöd till ekonomiskt behövande enligt regler som den som inrättat respektive fond har upprättat.

Riddarhuset delar årligen ut cirka 52 miljoner kronor i stipendier och understöd. Ansökan till medel ur fonderna sker digitalt under perioden **1 juli–15 oktober**. Ansökningslänk finns under denna period upplagd på riddarhuset.se.

Kungörelser (»gula sidorna«) angående lediga stipendier, understöd och gratifikationer med kortfattad beskrivning av stiftelsernas statuter finns i ett pdf-dokument på Riddarhusets hemsida.

www.riddarhuset.se/stipendier-och-understod/

»One of the finest foreign regiments I have seen«

VI SKRIVER FÖR närvarande en bok om ett besök som ägde rum 1852 i Stockholm. Boken har arbetsnamnet *Sista ritten* och handlar om den brittiske kavalleriofficeren Louis Nolan som reste runt till olika länder för att samla in information inför en stundande reform av det brittiska kavalleriet. I samband med det besökte han Lifgardet till Häst och dess officerare. Vi är mycket tacksamma för att ha erhållit Riddarhusets kulturstöd för detta projekt.

Nu söker vi efter personlig dokumentation från de officerare vid Lifgardet till Häst som deltog vid en övning på Ladugårds gårde den 29 juni 1852 (och därvid sammanhängande besök av de två brittiska kavalleriofficerarna Lt-Col. Key och Captain Nolan).

Allt är av intresse; anteckningar, brev, medaljer, uniformer, andra föremål eller porträtt som tillhört följande personer:

Greve *Ludvig Ernst von Stedingk* (1794–1875), sekundchef. Gift med *Lovisa von Haxthausen* (1803–1874).

Greve *Fabian Ulrik Sandels* (1812–1898), förste major. Ogift.

Herr *Tönne Oxehufwud* (1803–1868), andre major. Gift med *Christiana Fredrika Bibau* (1817–1877).

Ryttmästare Björnstjernas skvadron
Greve *Carl-Magnus Ludvig Björnstjerna* (1817–1888), ryttmästare. Gift med friherrinnan *Ulrika Sofia Charlotta af Ugglas* (1818–1873).

Herr *Carl Johan Ferdinand d'Orchimont* (1819–1904), förste löjtnant. Gift med finländska friherrinnan *Emilia Sofia von Bonsdorff* (1839–1913).

Herr *Gillis Fritiof August Boy* (1823–1893), andre löjtnant. Gift 1:o med *Sofia Maria Gustava Heijkenskjöld* (1842–1864). Gift 2:o med *Matilda Elisabet Ribbing* (1830–1876). Gift 3:o med *Tekla Milow* (1848–1940).

Ryttmästare Focks skvadron
Friherre *Frans Vilhelm Reinhold Fock* (1812–1869), ryttmästare. Gift med *Julie Vilhelmina Reuterskiöld* (1817–1869).

Greve *Fredrik Ulrik Wrangel af Sauss* (1820–1858), förste löjtnant. Gift med friherrinnan *Ulrika (Ulla) Sprengtporten* (1828–1874).

Greve *Fredrik (Fritz) Tomas von Rosen* (1824–1864), andre löjtnant. Gift med *Julia von Mecklenburg* (1836–1915).

Greve *Carl Fredrik von Hermansson* (1827–1906), underlöjtnant. Gift med *Adelaide (Adèle) Michaelson* (1838–1926).

Ryttmästare Skjöldebrands skvadron
Greve *August Fredrik Skjöldebrand* (1812–1889), ryttmästare. Gift med grevinnan *Hildegard Ingeborg Posse* (1828–1914).

Friherre *Anders Erland Peter von Plomgren* (1822–1897), förste löjtnant. Gift med friherrinnan *Charlotta (Lotten) Liljencrantz* (1831–1916).

Greve *Joachim Tavast Beck-Friis* (1827–1888), andre löjtnant. Gift med friherrinnan *Ebba Oxenstierna af Eka och Lindö* (1833–1916).

Greve *Thure Bielke* (1829–1899), fanjunkare utan lön. Gift med *Pauline Ernestine Fouché-d'Otrante* (1839–1906).

Ryttmästare Taubes skvadron
Greve *Fredrik Vilhelm Taube* (1813–1888), ryttmästare. Gift med friherrinnan *Constance Julie Henriette Leuhusen* (1818–1892).

Friherre *Gustaf Oskar Peyron* (1828–1915), förste löjtnant. Gift med *Söster Pauline Due* (1831–1909).

Greve *Axel Fredrik Wachtmeister* (1827–1899), andre löjtnant. Gift med friherrinnan *Elisabeth von Platen* (1834–1918).

Herr *Fredrik Anton Ulrik Rosenkrantz* (1825–1879), andre löjtnant.

Regementsstaben
Greve *Tomas Henrik Piper* (1813–1859), regementskvartermästare. Gift med grevinnan *Johanna Hedvig Ulrika Lagerberg* (1823–1860).

Herr *Edvard Theodor Peyron* (1820–1852), regementsadjutant. Ogift.

Kontakta oss på frans.kempe@sulsta.se.

Frans Kempe & Einar Lyth

Officer och trumpetare, Lifgardet till Häst, i 1845 års uniform, vid det brittiska besöket.

Riddarhuset i Finland

*Text: Johan von Knorring, riddarhuskamrer
Finlands Riddarhus.*

HÖSTEN 2024 VAR en intensiv period för Finlands Riddarhus då både *Adelskalendern 2025* och årets nummer av medlemstidskriften *Vårt Riddarhus* skulle publiceras i månadsskiftet november/december. Vi lyckades ro båda projekten i hamn inom utsatt tidtabell. Den 2 december hölls *Adelskalenderns* boksläpp. Professor Johanna Ilmakunnas höll föredraget »Adel, arkiv och minne«. Rekordmånga medlemmar deltog i evenemanget.

Några dagar senare utkom *Vårt Riddarhus* denna gång med temat kroppskultur och den har erhållit mycket god feedback. Sedan det första numret publicerades år 2018 har tidskriften utvecklats och blivit både innehålls- och omfångsrikare. Läsarresponsen har varit mycket positiv och den har sporrat oss att fortsätta

utvecklingen av tidskriften. Sedan hösten 2024 är den tillgänglig även digitalt vilket ökar läsarkretsen från 4 300 hushåll (i Finland och Norden) till närmare 6 000 runtom i världen. Arbetet med *Vårt Riddarhus 2026*, vars tema är *Riddarhusordningen 1626*, har redan inletts.

Innevarande år kommer att domineras av förberedelserna för jubileumsåret 2026. Det preliminära programförslaget innehåller bland annat fyra föreläsningar; två på våren och två på hösten, fyra medlemsluncher med program; likaså två på våren och två på hösten, en utställning i april, en jubileumskonsert i maj samt en medlemsresa till Stockholm och värdska- pet för en medlemsresa från Stockholm.

Med tanke på jubileumsåret fortsätter vi renovera vår unika fastighet. I år

står en ökad tillgänglighet i entrén och slutförandet av direktionsrummets renovering på programmet.

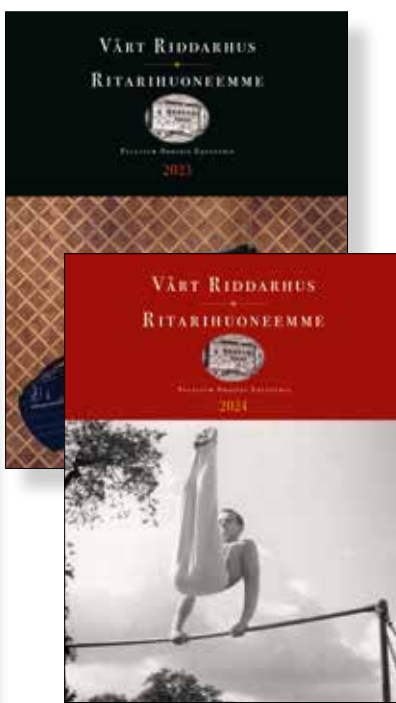
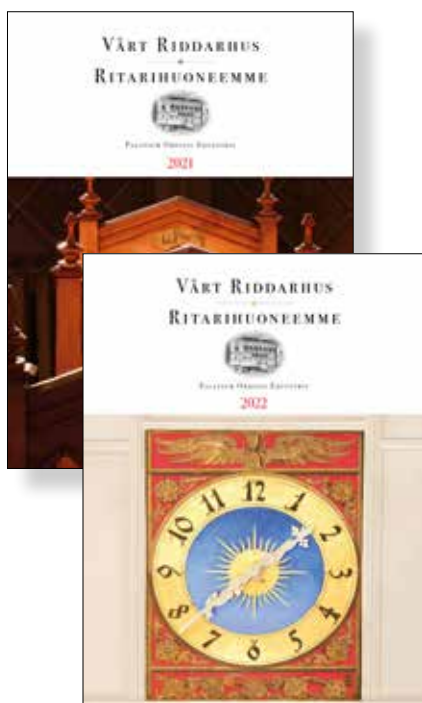
Riddarhusets arkiv innehåller ett unikt material. En central del av arkivet utgör den stora sköldebrevs- och vapenritningssamlingen. Totalt uppgår samlingen till drygt 340 dokument, inklusive kopior. Under sommaren 2024 slutfördes arbetet med att förbättra sköldebrevssamlingens förvaring. Sköldebreven arkiverades av en konservator i individuella för ändamålet beställda förvaringsboxar.

Vi har äntligen etablerat vår webbutik, där vi i dag främst säljer våra publikationer, som *Adelskalendern* och *Åttartavlorna*. Produktsortimentet kommer successivt att utökas med slipsar, scarfar, skopåsar, pennor, med mera.

Det är även värt att notera att CILANES vårmöte arrangeras i Helsingfors den 4–6 april i år. På programmet står bland annat välkomstmiddag på Skatuddens Casino den 4 april och delegaternas möten på Riddarhuset med lunch mellan mötena den 5 april. På kvällen ordnas en festmiddag på Riddarhuset.

Välkommen till oss vid ditt nästa besök till Helsingfors. Kansliet och biblioteket håller öppet tisdagar, onsdagar och torsdagar kl. 10.00–15.00.

Vårens konsertprogram publiceras på hemsidan riddarhuset.fi. ■

Omslag till Vårt Riddarhus.
Form: Anders Carpelan.

Hyr ett av Skånes vackraste slott

Blir vackra Kronovall åter ett vinslott? Eller en ny Country Club för ditt företag? Kanske ett upplevelsehotell med jakt, bröllop, konferenser, vandring, cykling, sjö, restauranger och rekreation?

Säkert är att Kronovall är möjligheternas slott!

Med stamtavla från 1600-talet är Kronovall i dag välbehållet och välutrustat med modern uppvärmning, över 20 hotellrum, festlokal, smedja, vackra bostadshus (bland annat nyrenoverade Kronovallsgården om 271 kvm) och runt fem mil från Sturups flygplats.

Kanske är du själv en ambitiös restauratör/entreprenör som är intresserad av att driva Kronovall eller så kanske du känner någon som du vill tipsa om denna möjlighet. Oavsett vilket, hör av dig så berättar vi mer!

För bilder och information om dagens Kronovall vänligen besök www.kronovall.se eller kontakta lennart.von.quanten@riddarhuset.se

Kronovall ägs av Erik och Angelica Sparres stiftelse och förvaltas av Riddarhuset.

Recension

Henrik Klackenberg
Heraldik i Riksarkivet

236 s., illustrerad, Riksarkivet 2025

Riksarkivet inte bara vårdar och tillgängliggör arkivhandlingar utan producerar också kunskap om detta vårt gemensamma minne. Tre referensverk produceras: *Svenskt biografiskt lexikon* med levnadsteckning av betydelsefulla svenskar – nu framme vid efternamnet Tandberg –, *Svenskt Diplomatarium* med utgivning av medeltidsbrev – nu framme vid år 1382 – och *Det medeltida Sverige* med bebyggelsehistorik trakt för trakt.

Därtill sammanställer Riksarkivet årsböcker, arkivguider och broschyrer. För att skapa dig en bild av den rika floran titta på webbutik.riksarkivet.se! En del

Reklamaffisch för Svenska Amerika Linjen (1937), granskad av Riksheraldikerämbetet eftersom emblemet visar Sveriges tre kronor. Riksheraldikerämbetet, Riksarkivet.

Foton: Emte Olgun.

vägledningar där är nedladdningsbara gratis, såsom *Ingång till fastighetsforskning* (2021) som hjälper den på vägen som vill veta mer om sin gårds eller sommarstugas historia.

Heraldik är föremålet för Riksarkivets senaste arkivguide. Just detta ämne passar oerhört väl tendensen på senare år att dessa böcker blir alltmer estetiskt tilltalande och intressanta. Detta tack vare att heraldik handlar om bilder, laddade med historia och symbolik. Det är en läcker bok som kan läsas för nöjes och allmänbildnings skull av vem som helst, samtidigt som den är högrelevant för den som vill komma ett steg längre på sin kunskapsbana inom det här området.

Henrik Klackenberg har haft sin mångåriga erfarenhet som statsheraldiker (1999–2022) i ryggen för att ge den särskilda överblick som behövs inte bara över centrala samlingar (exempelvis Riksheraldikerämbetets arkiv och samlingen Sköldebrev och adelskap) utan även över guldskorn som finns på mer oförutsägbara ställen. Det kan gälla allt från sigill som finns på traktater med främmande makter och häradssigill i domstolsarkiv till antavlor i gårdsarkiv eller modellritningar till mynt i Myntverkets arkiv.

Magnus Bäckmark, riddarhusgenealog

Friherrinnan Katarina Fleetwoods exlibris. Formgiven ca 1940 av heraldikern Arvid Berghman. Gunnar Scheffers exlibrissamling, Riksarkivet.

Stamträd för Karl X Gustavs föräldrar (detalj). Utländska furstefamiljers sköldar och enklare vapenbilder för svenska ätter som Vasa, Leijonhufvud, Natt och Dag, Bielke. Samlingen Genealogica, Riksarkivet.

Arkivguide. Heraldik i Riksarkivet, Henrik Klackenberg. Utkom 2025.

Nytt i biblioteket

Michael Rundin

Giovanni Battista Pinello. Den italienske karolinen som blev svensk riddare

104 s., illustrerad, egen utgivning 2025

Släktforskaren Michael Rundin har skrivit en biografi över sin släkting, den italienske karolinen Pinello. Pinello kom från en urgammal adlig familj i Genua, anslöt sig till den svenska armén 1703 och naturaliserades som svensk adelsman 1756. Han deltog i slaget vid Poltava där han sårades och blev tillfångatagen, men lyckades fly ett antal år senare. Han anslöt sig åter till armén och deltog i Fredrikshald. Under frihetstiden bodde han i Svarteborgs socken i Bohuslän och fick tillsammans med sin hustru Justina Gyllenschruf sexton barn, varav tio levde till vuxen ålder. Själv levde han fram till 1775, då han dog i den aktningsvärda åldern av 93 år.

Per Wästberg

Den ständige. Bernhard von Beskows liv och verk

350 s., Wahlström & Widstrand 2025

Per Wästberg skriver det första fördjupande porträttet av sin företrädare på stol 12, den då inflytelserika Bernhard von Beskow (1796–1868), ledamot och ständig sekreterare i Svenska Akademien.

Red. Elias Lindén. Medverkande: Thomas Reinertsen Berg, Svante Nordin, Axel Odelberg, Jan Romgard, Staffan Thorsell, Nils Uddenberg och Håkan Wahlquist
Sven Hedin och hans tid

264 s., illustrerad, Bokförlaget Stolpe 2025

En mycket vackert illustrerad och påkostad antologi om den siste personen som kom att adlas i Sverige, Sven Hedin (1865–1952). Han var en världskändis som

fängslade läsare över hela världen med sina böcker från äventyr och upptäcktsfärder i Centralasien. Han hyllades som geograf, fotograf och författare, men hans eftermäle har främst kommit att handla om hans politiska ställningstagande och vänskap med Adolf Hitler.

Fredrik Bonde

Bland Bondar, bönder och lagkloka. Jag berättar för Gustav

720 s., illustrerad, Ekerlids Förlag 2025

I denna memoarbok av greve Fredrik Bonde af Björnö inleder författaren med att teckna en bild av sin släkts historia. Han uppehåller sig i huvudsak vid några Bondar som under det gamla ståndssamhällets tid och även senare har utmärkt sig. Den kanske mest namnkunnige var Karl Knutsson Bonde som levde på 1400-talet och som är den ende kung i svensk historia som tillträtt landets tron vid tre olika tillfällen. Därefter skildrar Fredrik Bonde sitt eget liv – uppväxten på Stjernviks säteri utanför Växjö och den långa yrkeskarriären som jurist.

Anita Svensson

Lars Jesper Benzelstierna: Min händelserika lefnad

120 s., illustrerad, Fyra Sidor 2024

Han kallas Sveriges första fotograf och började sin verksamhet inom detta gebit 1840. Innan dess hade han varit sjöman och den förste svensk som tagit värvning i franska Främlingslegionen. Han deltog i kriget i Algeriet och vistades därefter i Paris innan han återkom till Sverige. Lars Jesper skrev om sitt liv och hade planer på publicering men hann aldrig innan han avled 1880. Manuset har funnits kvar i släkten och ges nu ut av hans barnbarns barnbarn.

Giovanni Battista Pinello. Den italienske karolinen som blev svensk riddare. Pinello naturaliserades 1751 och introducerades på Riddarhuset 1756. Vapenskölden för adliga ätten Pinello nr 1964 hänger i Riddarhussalen.

Från vänföreningarna

Svenska Adelsförbundet

Svenska Adelsförbundet håller sitt årsmöte tisdagen den 22 april 2025. Mötet inleds traditionsenligt med mingel och förfriskningar.

Svenska Adelsförbundet arrangerar årligen Afternoon Tea för ättemedlemmar i Stockholm med omnejd som under året fyller 70 år. Tebjudningen hösten 2025 är planerad till torsdagen den 18 september.

Svenska Adelsförbundet har sedan långt tillbaka rätt till tio enheter (lägenheter) i Stiftelsen Sällskapet Vänner till Pauvres Honteux (SVPH) seniorboende i Bromma Strand, i Nockeby. Till styrelsens stora glädje har huvuddelen av våra lägenheter kunnat upplåtas till våra medlemmar. Flera medlemmar har ställt sig i kö för erhållande av lägenhet när sådan blir ledig i framtiden. Ytterligare medlemmar i Svenska Adelsförbundet är välkomna att ställa sig i kö. Anmälan ska ske till svph.se och till Susanne Adlercreutz (susanneadlercreutz@hotmail.com) som är Svenska Adelsförbundets kontaktperson till stiftelsen. För att åtnjuta förtur är det nödvändigt att vara medlem i Svenska Adelsförbundet (på Riddarhusets hemsida går det att anmäla sitt intresse för medlemskap). Fullständig information finns på stiftelsens hemsida svph.se. ■

Henrik von Vegesack, ordförande

SVENSKA ADELSFÖRBUNDETS huvuduppgift är att ekonomiskt bistå behövande inom adeln, i första hand äldre och sjuka. Även ointroducerad adel kan komma i fråga. Många hjälpbehövande saknar egen förmåga att söka bidrag. Hör gärna av er till oss om ni känner till något ömmande fall.

För mer information om förbundets verksamhet, kontakta sekreteraren Ulf Gyllenhammar, tel. 073-373 04 15 eller kassaförvaltaren Gabriel Hermelin, tel. 070-721 11 28.

Riddarhussällskapet

Riddarhussällskapets program för våren är som vanligt fyllt av aktiviteter som kan passa alla. Ett säkert värtecken är visning av Liljevalchs vårsalong som är årets sedvanliga första programpunkt och som gick av stapeln den 20 februari.

Årsmötet hölls den 3 mars på Riddarhuset. Vi inledde med mingel där föreningen bjöd på smittor och bubbel. Efter minglet berättade riddarhussekreterare Erik Drakenberg om renoveringen av Riddarhuset och därefter hölls själva årsmötet.

Riddarhussällskapets medlemmar inbjöds till bal med de Baltiska Ridderskapen den 8 mars. Alltid lika trevligt!

Vårens aktiviteter fortsätter med utflykt till Skånelaholms slott den 18 maj kl. 14. Slottet, som ligger norr om Upplands Väsby och förvaltas av Kungl. Vitterhetsakademien, har välbevarade samlingar och är förklarat byggnadsminne. Vi får en visning och därefter finns möjlighet till förfriskningar i Skånelaholms café. Gemensam färd via de av oss som är bilburna.

Fredag den 6 juni planeras ett Nationaldagsmingel i samarbete med Adelsförbundet och RAUK. Mer information och inbjudan följer senare, men boka datumet redan nu!

Den som önskar bli medlem eller vill återuppta sitt medlemskap är välkommen att kontakta Marianne Mörner Hallberg på e-post marianne@morner.se. ■

Karin Reuterskiöld, styrelseledamot

RIDDARHUSSÄLLSKAPET är en kamratförening öppen för de som tillhör en på Riddarhuset introducerad ätt och därmed finns införd i *Adelskalendern*. Sällskapet ordnar föreläsningar, utflykter, guidade visningar och festliga sammankomster. Är du inte medlem så är du välkommen att »prova på» någon av programpunkterna.

För upplysningar om föreningens verksamhet, anmälan till aktiviteterna och frågor om medlemskap, välkommen att kontakta medlemssekreteraren Marianne Mörner Hallberg, e-post marianne@morner.se.

**SVENSKA ADELSFÖRBUNDETS
styrelse ser möjligheter att ta emot
ännu fler sökande till det årliga
understödet. Hjälp släktingar och
vänner som inte har förmåga
att söka!**

RAUK

Under 2024 anordnade RAUK ett flertal evenemang såsom nationaldagspicknick och kanotpaddling men även det årliga julbordet.

Verksamhetsåret 2025 inleddes traditionsenligt i februari med en vinterbal i det nyligen renoverade Riddarhuset. För första gången anordnades balen, som fick namnet Kalmarbalen, tillsammans med systerorganisationer från Finland och Danmark. Den blev den största och mest lyckade vinterbalen på många år och vi hoppas kunna anordna liknande evenemang även i framtiden.

Våra systerföreningar ute i Europa (CILANE) fortsätter även de att anordna evenemang, näst på tur är den internationella helgen som anordnas i Paris i maj. Alla medlemmar i RAUK kan delta, vi hoppas att se så många som möjligt där.

För RAUKS egen del ser vi fram emot en vår och höst med ett flertal evenemang inbokade, håll utkik i Facebook-gruppen! Den ordinarie sommarbalen utgår 2025 men i oktober anordnar RAUK en internationell helg i Stockholm som kulminerar i en bal på Rockelstad slott i Sörmland. En helg vi tror att våra medlemmar och internationella gäster sent kommer att glömma! ■

Sofie Nisbeth, ordförande

RAUK (Ridderskapet och Adels Ungdomsklubb) är en ideell förening för dig mellan 18–35 år som tillhör en på Riddarhuset introducerad ätt. RAUK:s huvudsakliga arrangemang varje år är vinterbalen i februari och sommarbalen i augusti. Vartannat år arrangeras i samband med sommarbalen en internationell helg för medlemmar ur CILANE. Utöver balerna erbjuder vi många olika kulturella och sociala aktiviteter, allt från afterworks till föreläsningar. Ditt medlemskap i RAUK ger tillgång till ett stort nätverk och möjligheten att träffa många nya vänner.

Medlemskap är kostnadsfritt och du registrerar dig enkelt på riddarhuset.se. Efter att du registrerar dig och vi behandlat din anmälan bjuds du in till vår Facebook-grupp där du kommer kunna ta del av de event som anordnas.

Nyfiken på CILANE?

CILANE (Commission d'Information et de Liaison des Associations Nobles d'Europe) är en gemensam förening för adelsföreningar från olika länder i Europa. Föreningen bildades i Paris 1959 och är ett socialt forum för informations- och erfarenhetsutbyte mellan föreningarna och deras medlemmar. För att få information från CILANE, däribland inbjudningar till olika evenemang, vänligen registrera dig på cilane.eu.

SWEDENBORG
VAPENRINGEN

TEL +46 (0) 8 7164575
WWW.VAPENRINGEN.SE

BERNADOTTE-MUSEI VÄNNER

Föreningens höga beskyddare är DD.MM. Konungen och Drottningen

Upptäck Musée Bernadotte och dess vänförening

Föreningen Bernadotte-Musei Vänner är en ideell förening som grundades 1959. Föreningen har till syfte att stödja och främja Musée Bernadotte i staden Pau samt sprida kunskapen om museet, huset där Karl xiv Johan föddes år 1763. Föreningen, med säte i Stockholm, arrangerar föredrag på teman som anknyter till Karl xiv Johan och dynastin Bernadotte.

Stöd Vänföreningens verksamhet och bli medlem! Medlemsavgiften är 250 kr/person och är alternativt 2 500 kr för ett ständigt medlemskap. Avgiften betalas in till plusgirokonto 3834-9 eller Swish 123 016 1950. Ange namn och adress, hänvisa till denna annons.

Läs gärna mer på www.bernadottemuseivanner.se

Från släktföreningarna

Leijonmarck

Föregående släktmöte blev inställt på grund av pandemin och genomfördes i stället en vacker sommar dag den 16 juni 2024. Platsen var Skederids kyrka i Finsta, Norrtälje kommun, strax utanför Stockholm. Släktvapnet vajade högtidligt i flaggstången på gårdsplanen utanför kyrkan och dagen till ära firades släktens 338-åriga historia.

Alla medverkande samlades vid Svens grav (varsamt restaurerad av släktföreningen) där undertecknad och Charlie Leijonmarck berättade om den historiska platsen och anfa-dern Svens koppling till orten och hans liv i övrigt.

Sven Leijonmarck adlades 1686 vid 37 års ålder och antog släktnamnet. Han var då chef för Riksarkivet och Karl XI var kung i Sverige. Sven köpte Finsta gård (belägen cirka en kilometer från Skederids kyrka) 1688 för 16 400 daler silvermynt, cirka 492 000 kr i dagens penningvärde. Han var då 39 år gammal. På den tiden ingick stora marker med bland annat två kvarnar, en såg, ett tiotal gårdar och tolv torp. Finsta fanns i släkten i 130 år och ägs i dag av en privatperson utan anknytning till släkten.

En annan historisk koppling till Finsta gård är att heliga Birgitta bodde sina första elva levnadsår på Finsta. Hennes mycket välkända och välbesökta bönegrotta finns bara ett stenkast från gården. Vidare har Gustav Vasas mor, Karin Månsdotter, ägt Finsta under en period.

Sven disputerade vid 24 års ålder men det föreligger tveksamheter om han själv skrev avhandlingen – det var inte nödvändigt att göra det på den tiden. Han var en mycket energisk, fruktad men rättvis jurist som hade många strängar på sin lyra. Han var en ansedd författare och skrev juridiska dokument inom familjerättens område. Han gjorde utredningar åt Karl XI och fick i uppdrag av kungen att utreda eventuella oegentligheter inom Kopparkompaniet (ett bolag). Sven kom fram till att det inte fanns fog för att några oegentligheter förelåg vilket inte gillades av kungen och Sven blev satt i fängelse. Han befriades efter avbön. När slottet Tre Kronor brann 1697 räddade Sven och en kol-lega en tredjedel av biblioteket från att förstöras av lågorna.

Lite senare i livet, vid 52 års ålder, utsåg Karl XI Sven

till hovrättspresident vid Åbo hovrätt. Sven ville först avsluta alla åtaganden i Sverige och blev därför kvar i åtta månader. Detta ogillades kraftigt av kungen som skrev ett personligt brev till Sven med andemeningen att han omedelbart skulle inställa sig i Åbo – annars skulle han få avsked. Sven insåg allvaret och flyttade till Åbo.

Sven var gift tre gånger och fick sju barn. Han begravdes 1728 vid 79 års ålder vid Skederids kyrka. Under sin levnadstid, 1649–1728, regerade två drottningar och fyra kungar. Hans sonson skänkte altartavlorna som än i dag finns i kyrkan (som har anor från 1300-talet).

Det formella släktmötet genomfördes inne i kyrkan och efteråt intogs en gemensam lunch på Finsta Pizzeria. Över 60 släktingar deltog på detta mycket lyckade släktmöte!

Carl-Axel Leijonmarck, styrelseledamot

Tamm/Tham

I november 2023 genomfördes ett mycket lyckat släktmöte med middag och dans. Vi var 150 släktingar som deltog. Nästa släktmöte är planerat till lördagen den 28 november 2026 på Riddarhuset i Stockholm.

Styrelsen består nu av: Vibeke Tham (ordförande), Sebastian Tham, Margaret Tham, Fabian Tamm, Jonas Tamm och Nils Tamm. Henrik Tham är internrevisor.

Valnämnden består av Alexander Tham och Henrik Tamm. Om du är intresserad av att ingå i styrelsen är du varmt välkommen att kontakta ordföranden, som du når via hemsidan.

På hemsidan (tham-tamm.se) finns skildringar av några framstående släktingar samt släktens historia. Kom gärna med förslag på det som du tycker att vi ska lyfta fram. En av styrelsens uppgifter är arbetet med digitaliseringen av medlemsdatabasen och utveckling av hemsidan. Målet är att övergå till digitala utskick och förbättra kommunikationen till medlemmarna.

Vi är tacksamma att så snart som möjligt få uppdaterade e-postadresser. De kan anmälas till e-post medlem@tham-tamm.se. Dit kan även ändrade familjeförhållande anmälas, som bortgångna, ingifta och nyfödda medlemmar.

Även bortgångna släktingar kan behöva omtanke och inte minst omvårdnad. Är du intresserad av att bidra till en gravfond? Hör av dig till släktföreningen, e-post kultur@tham-tamm.se.

Vibeke Tham, ordförande

Toll

Ätten Tolls Släktförening avhöll sitt ordinarie släktmöte på Riddarhuset helgen efter Kristi Himmelsfärdsdag 10–12 maj 2024. Helgen inleddes på fredagen med trevligt umgänge på puben Zum Franziskaner i Gamla stan. På lördagen fortsatte umgänget med en båtutflykt med Ocean Bus amfibiebuss – »Sightseeing with a splash« – vilket uppskattades av samtliga deltagande generationer. En parallell grupp inspekterade Hallwylska museet med guide. Grupperna sammanstrålade för lunch på Moderna museet för fortsatt samspråk. Därefter gavs utrymme för vila inför kvällens festligheter på Riddarhuset. Ett 70-tal medlemmar från släktföreningen anslöt och vi gladdes även åt representanter från Finland och England, förutom de många släktingarna från Sverige och Tyskland. Klockan 17.00 avhölls det officiella släktmötet lett av föreningens ordförande Helmut Baron von Toll i Lantmarskalkssalen på Riddarhuset. En ny styrelse valdes och gamla styrelsemedlemmar avtackades för fin tjänst och erhöll

karaffer med ättens vapen, graverade av Elisabeth Toll. Ett särskilt tack riktades till Hans Christopher Toll som under många år förtjänstfullt hållit ordning på föreningens finanser.

Efter mötet minglades det i Stenhallen till levande musik från Rani Toll med dotter Charlotte. Celloduetter från barockens tid fram till modern folkmusik framfördes och middagen i Lantmarskalkssalen annonserades med en gångmarsch. Under middagen hölls det tal och sjöngs bords-sånger av Bellman både på svenska och översatta till tyska för att introducera de svenska akademiska traditionerna för våra utländska släktingar.

Efter middagen blev det dans och fortsatt samkväm. Vi var många som gladdes åt denna möjlighet att (åter) knyta kontakter emellan unga och gamla, nära och långväga släktingar. Målet med vår förening är att verka för sammanhållning såväl inom som utom Sverige, tillvarata gemensamma intressen samt upprätthålla gemensamma traditioner. Denna helg bidrog starkt till Tollska Släktföreningens syften och känns i orostider som dessa särdeles viktigt. Vi ser framemot nästa stora släktmöte på Bäckaskogs slott 2027 och hoppas ses dessemellan i mindre format.

Rani Toll, styrelseledamot

Årets förebild(t)

Den 30 januari 2025 delade Bildtska släktföreningen ut stipendiet Årets förebild(t), det fjärde i ordningen sedan 2022. Stipendiet om 70 000 kronor syftar till att uppmärksamma den individ som genom sitt engagemang under det gångna året agerat som en förebild för andra genom att visa och främja civilturage och medmänsklighet.

Årets mottagare är Ida Karlberg Gidlund, verksamhetschef på TFS – Teach for Sweden. Det är en organisation som driver ett ledarprogram för akademiker, främst ingenjörer, för att ge dem lärarbehörighet att arbeta i de områden där de som bäst behövs. TFS samarbetar med 70 skolor runt om i landet för att de ska få tillgång till välutbildade lärare som är motiverade utöver det vanliga. I sin roll som verksamhetschef har Ida ett *mycket* stort personligt engagemang och brinner för att göra skolan till en bra skola – för alla. Allt för att förhindra att barn hamnar i utanförskap.

Stipendiet har grundats som ett gemensamt engagemang för Bildtska släktföreningens medlemmar, där syftet är att skapa ytterligare gemenskap i släkten. Släktföreningens medlemmar nominerar kandidater och den nominerade ska inte vara en medlem i släktföreningen.

Priskommittén består av Eva Hamilton, f.d. VD SVT och ordförande för Luleå universitet, Jonas Hafström, f.d. ambassadör i Washington och ordförande för Lunds universitet, och släktföreningens ordförande Nils Bildt. Alla medlemmar i släktföreningen bjuds in till prisutdelningen med mingel och supé.

Första Årets förebild(t) gick 2022 till Emma Frans för hennes banbrytande information och lugnande upplysning kring Covid. Året därefter fick Ted Boheman stipendiet, Ted startade Svenska Bussarna som gör omfattande insamlingar och leveranser av förnödenheter och ambulanser till Ukraina. Förra året fick Dimitris Constantinou stipendiet och hans viktiga arbete med Projekt Storebror i kampen mot ungdomskriminalitet.

Foto: Lars Bildt.

Kultur

på Riddarhuset våren 2025

riddarhuset.se

Tel. 08-723 39 90

kultur@riddarhuset.se

Föredrag

6 MAJ kl. 18.00

Malla Silfverstolpe och det öppna rummet. Om salonger i aristokratiska kretsar

Eva Öhrström, professor em. i musikvetenskap vid Kungl. Musikhögskolan

Salong & Afternoon Tea

11 MAJ kl. 14.00–16.30 **SLUTSÄLT**

En tidsresa till 1800-talets salonger, med musik och poesi i Riddarhussalen och Afternoon Tea i Sällskapsvåningen

Åter öppet för besök

Riddarhuset har öppet för besökare och egen rundvandring varje helgfri vardag kl. 11.00–12.00. Entré 60 kr ord. pris, 40 kr pensionärer och studerande. Upp till 12 år fri entré. Förlängd öppettid 23/6–8/8 kl. 10.00–13.00.

Välkommen!

Konsserter

8 MAJ kl. 19.00

Värld. Klassisk militärmusikkonsert
Karlbergs Musikkår

20 MAJ kl. 19.00

Nordiskt ljus. Musik av nordiska tonsättare
Akademiska kören

6 JUNI kl. 14.00

Nationaldagskonsert
Stockholms Studentsångare

MAT & DRYCK

Riddarhusets festvåning erbjuder ett härligt utbud av bakverk, smörrebröd och dryck i samband med kulturevenemangen.

INFORMATION & BILJETTER

För information om evenemang, biljetter och öppettider, besök *Riddarhusets hemsida*. Fri entré vid alla föredrag. Riddarhuspalatset är inte tillgänglighetsanpassat.

Med reservation för ändringar.

NYHETSBREV & SOCIALA MEDIER

På riddarhuset.se går det att anmäla prenumeration på vårt nyhetsbrev. Följ oss gärna på sociala medier; facebook.com/riddarhuset och instagram.com/riddarhuset.

